

APRENTATGES EN L'ÀMBIT ASSOCIATIU DE L'EDUCACIÓ EN EL LLEURE

Núria Valls
Clara Créixams
Andrea Borison
Anna Font

Observatori del Tercer Sector

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut
Observatori Català de la Joventut

1a edició: octubre 2007

Disseny: Unitat d'Autoedició

Maquetació: Eloi Andinach

ÍNDEX

PRESENTACIÓ DE L'ESTUDI	5
1. INTRODUCCIÓ	7
2. OBJECTIUS I METODOLOGIA	8
2.1 Objectius	8
2.2 Metodologia.....	8
3. MARC CONCEPTUAL	11
3.1 Algunes conceptes i reflexions prèvies.....	11
4. CONTEXT SOCIAL ACTUAL.....	14
4.1 Característiques i canvis de la societat occidental	14
4.2 Societat del coneixement.....	14
5. L'EDUCACIÓ EN EL LLEURE A CATALUNYA	15
6 LA FORMACIÓ EN L'EDUCACIÓ EN EL LLEURE	17
6.1 Marc legal de la formació.....	17
6.2 Objectius bàsics de la formació.....	17
6.3 Principals formacions i objectius específics	19
6.4 Metodologia.....	20
7. APRENENTATGES ADQUIRITS: LA VISIÓ DELS RESPONSABLES PEDAGÒGICS.....	23
7.1 Aprenentatges adquirits	23
7.2 Repercussió dels aprenentatges adquirits	24
7.3 Utilitat en l'àmbit laboral dels aprenentatges adquirits	25
7.4 Alguns reptes de futur	25
8. APRENENTATGES ADQUIRITS: LA VISIÓ DE MONITORS/ES I CAPS	27
8.1 Aprenentatges adquirits	27
8.2 Valoració dels aprenentatges adquirits	29
8.3 Repercussió dels aprenentatges adquirits	30
8.4 Utilitat en l'àmbit laboral dels aprenentatges adquirits	30

9. COMPARACIÓ D'APRENTATGES	33
9.1 Comparació entre els aprenentatges que assenyalen monitors/es i caps i els que assenyalen els responsables pedagògics	33
9.2 Comparació entre els aprenentatges que assenyalen monitors/es i caps i els que es valoren en els processos de selecció	35
10. EVOLUCIÓ AMB EL TEMPS DELS APRENTATGES ADQUIRITS	36
10.1 Visió de monitors/es i caps.....	36
10.2 Perspectiva de les persones amb trajectòria professional rellevant	37
11. PERCEPCIÓ DE LA VALORACIÓ EXTERNA QUE TÉ L'EDUCACIÓ EN EL LLEURE.....	43
11.1 Valoració social.....	43
11.2 Valoració del moviment per part de les empreses	43
11.3 Recull d'idees aportades per millorar la valoració social	44
12. CONCLUSIONS	46
BIBLIOGRAFIA	47

PRESENTACIÓ DE L'ESTUDI

L'educació en el lleure ha tingut i té a Catalunya un important paper educatiu i de socialització dels infants i joves del país. La tasca educadora d'aquest tipus d'entitat ha estat estudiada i reconeguda pel món educatiu i la societat en general. Forma part de la coneguda educació no formal. L'origen d'aquestes entitats prové d'una vessant molt vocacional, els educadors i les educadores eren majoritàriament gent que decidia dedicar part del seu temps lliure educant infants i joves a través d'activitats ludicoeducatives. Actualment canvis socials com la consolidació de la dona al mercat laboral, els nous models de família, la cultura del consum, etc. han provocat noves realitats en aquest sector. Per una banda, el paper de l'educació en el lleure ha guanyat terreny en una societat on, cada vegada més, els pares i les mares dediquen menys temps als fills i les filles del que desitjarien. Per altra banda, tot i que continua sent un sector vocacional, una part s'ha professionalitzat.

El treball que teniu a les mans no analitza a fons aquests canvis, ja estudiats en altres ocasions, ni tampoc estudia el paper educador i de socialització dels infants i joves que tenen aquest tipus d'entitats. Aquest treball és innovador en tant que analitza un aspecte vinculat a un dels protagonistes d'aquestes entitats, els monitors i les monitores i/o caps d'esplais o agrupaments escoltes. L'objecte de l'estudi pretén conèixer els aprenentatges que adquireixen en tant que educadors i responsables i, especialment, s'atura en aquells aprenentatges que tenen una repercussió directa en l'àmbit laboral.

Per identificar i valorar aquest aprenentatge els autors analitzen principalment dos elements. En primer lloc, revisen les bases i la metodologia de les formacions que s'organitzen des de les Escoles d'Educació en el Lleure i que estan regulades per la mateixa Secretaria de Joventut. En segon lloc, analitzen els aprenentatges adquirits en el dia a dia de la participació en aquests agrupaments o esplais. És un estudi que pretén puntualitzar les habilitats, les actituds i els valors que adquireixen els joves que han estat monitors o responsables, molts dels quals seran valorats en el moment d'inserir-se al mercat de treball.

Observatori Català de la Joventut

AGRAÏMENTS

Des d'aquí volem agrair la disponibilitat de totes les persones que han participat a l'estudi, el temps i l'atenció que ens han dedicat i la seva bona predisposició per ajudar-nos a extreure en cada entrevista el millor de les seves experiències i dels seus coneixements. Per ordre alfabètic, segons el cognom, són:

Roser Batlle, Laia Caballé, Sergi Camargo, Xavier Coca, José Luís Domínguez, Bet Font, Olga Jorge, Laia Martínez, Niko Martínez, Miquel Maydeu, Fedra Mestre, Txus Morata, Sylvia Ponce, Júlia Raurich, Guillem Rico, Marc Santanach, Gregori Solà, Ramon Terrassa, Alfred Vernis, Elisabet Vilaplana i Rosa Virós.

1. INTRODUCCIÓ

L'aprenentatge de valors, actituds, habilitats i coneixements de l'associacionisme juvenil i la seva valoració social han estat l'objecte d'estudi d'una recerca portada a terme per l'Observatori del Tercer Sector a nivell de l'Estat espanyol per al Consejo de la Juventud de España. Aquest treball ha posat de manifest que les persones implicades en aquestes entitats tenen uns aprenentatges que difícilment es podrien adquirir amb la mateixa intensitat en altres àmbits i que contribueixen al desenvolupament de la seva personalitat.

Des de l'Observatori del Tercer Sector hem volgut saber de primera mà quina és la identificació i valoració que es fa des de les entitats d'Educació en el Lleure dels aprenentatges que s'adquireixen sent monitor/a o cap d'un esplai o agrupament escolta, amb especial atenció a aquells aprenentatges que tenen repercussió en l'àmbit laboral. A la vegada, també s'ha volgut conèixer el punt de vista dels protagonistes. Amb aquesta finalitat hem preguntat a joves que són monitors/es en l'actualitat, amb més o menys veterania. I, per altra banda, hem volgut recollir també la visió de persones amb una trajectòria laboral rellevant que en la seva joventut hagin tingut l'experiència de ser caps o monitors/es d'un agrupament escolta o d'un esplai.

En un primer moment, des de l'Observatori del Tercer Sector, es va elaborar una proposta de recerca més vinculada a l'àmbit laboral, en la qual es pretenia abordar la perspectiva de les empreses respecte a les competències que requereixen en els seus processos de selecció i el valor que atorguen al fet d'haver participat en un moviment d'Educació en el Lleure. Metodològicament, estava previst realitzar qüestionaris i taules de treball en el cas dels joves i, alhora, entrevistar a professionals de Recursos Humans. Posteriorment, però, des de la Secretaria de Joventut es va decidir fonamentar l'estudi en la cerca qualitativa, i focalitzar-lo en les percepcions i vivències de les persones que participen en l'àmbit de l'Educació en el Lleure.

Per tenir una visió completa del món de l'Educació en el Lleure hem fet una selecció dels cinc principals moviments, entenent per principals els que agrupen més infants i joves en els seus esplais i agrupaments. Aquest estudi no pretén en cap cas fer una comparativa entre els diferents moviments ni mètodes, sinó que ha volgut tenir una perspectiva àmplia del moviment de l'Educació en el Lleure.

Els moviments als quals ens hem acostat i que ens han brindat tota la seva col·laboració són, per ordre alfabètic:

- Escoltes Catalans
- Federació Catalana de l'Esplai
- Coordinació Catalana de Colònies, Casals i Clubs d'Esplai
- Minyons Escoltes Guies Sant Jordi de Catalunya
- Moviment Laic i Progressista (que inclou Acció Escolta, Esplac i Casals de Joves)

Cal tenir en compte que les entitats d'Educació en el Lleure són les úniques entre les organitzacions juvenils que ofereixen una formació reglada. Tots els moviments mencionats ofereixen una formació específica de monitors/es o caps i directors/es d'Educació en el Lleure a través de les seves pròpies Escoles.

2. OBJECTIUS I METODOLOGIA

2.1 Objectius

Aquest estudi parteix d'un objectiu general: mostrar l'impacte que els aprenentatges que es donen en les organitzacions d'Educació en el Lleure tenen en les persones que hi han estat implicades, i la seva influència en el món laboral.

Per assolir aquest objectiu general, s'ha plantejat una sèrie d'objectius específics:

- Recollir i reflectir els aprenentatges que es donen en les organitzacions d'Educació en el Lleure.
- Fer un repàs de les trajectòries de diverses persones relacionades, en l'actualitat o en el passat, amb les organitzacions d'Educació en el Lleure.
- Analitzar l'evolució en el temps en l'adquisició i la percepció dels aprenentatges, fent una comparació entre monitors/es i caps més novells i altres de més experimentats.
- Saber si aquests aprenentatges els han servit en la seva trajectòria laboral.

2.2 Metodologia

2.2.1 Revisió bibliogràfica i documental

Per desenvolupar aquesta recerca hem partit d'una revisió bibliogràfica i documental que ens ha permès acostar-nos als documents i les publicacions existents sobre la participació i els aprenentatges en el món de l'Educació en el Lleure, i la seva repercussió en la vida laboral de persones que hi han estat vinculades.

Com a marc base hem tingut en compte l'estudi sobre la valoració dels aprenentatges a les entitats juvenils que es va dur a terme des de l'Observatori del Tercer Sector per al *Consejo de la Juventud de España*.

Hem accedit a la bibliografia principalment mitjançant el Centre de Recursos del propi Observatori del Tercer Sector i del Centre de Documentació de la Secretaria de Joventut, així com a través de compres de llibres interessants per a l'estudi i amb una cerca exhaustiva per Internet.

Per altra banda, hem realitzat una aproximació teòrica als plans de formació dels principals moviments d'Educació en el Lleure. Aquesta documentació ens l'han proporcionada les pròpies entitats, ja sigui en format electrònic

o en suport paper, i l'hem incorporada al Centre de Recursos de l'Observatori del Tercer Sector, juntament amb les noves adquisicions bibliogràfiques.

2.2.2 Treball de camp

S'han realitzat 15 entrevistes en profunditat a persones que participen o han participat en entitats d'Educació en el Lleure, per tal d'explorar les seves experiències, focalitzant l'atenció en els aprenentatges adquirits i en la repercussió que han tingut en la seva trajectòria vital i professional.

També hem recollit les visions dels responsables pedagògics dels cinc moviments d'Educació en el Lleure més estesos sobre els aprenentatges que s'hi adquireixen.

Entrevistes a joves monitors i monitores d'esplai o caps d'agrupament escolta

Concretament, hem estudiat l'experiència de cinc joves que han iniciat recentment el seu pas per aquestes entitats (menys de dos anys d'implicació), i de cinc joves que ja fa temps que hi estan vinculats (cinc anys o més). Hem seleccionat dues persones de cadascun dels cinc moviments: un noi i una noia, amb diferents graus de veterania. Hem garantit també que hi hagués varietat de gènere en ambdós graus de veterania.

El quadre següent reflecteix els perfils de monitors/es i caps entrevistats/des, per ordre alfabètic segons el nom del moviment al qual pertanyen:

MOVIMENTS	MONITORS/ES i CAPS	
	experiència com a monitor/a o cap	
	menys de 2 anys	més de 5 anys
Escoltes Catalans	noia, 19 anys	noi, 25 anys
Federació Catalana de l'Esplai	noi, 20 anys	noia, 27 anys
Minyons Escoltes Guies Sant Jordi de Catalunya	noi, 22 anys	noia, 25 anys
Coordinació Catalana de Colònies, Casals i Clubs d'Esplai	noia, 18 anys	noi, 32 anys
Moviment Laic i Progressista (Acció Escolta, Esplac, Casals de joves)	noi, 21 anys	noia, 23 anys

Entrevistes a persones amb trajectòria professional rellevant amb experiència en alguna entitat d'Educació en el Lleure

També ens hem acostat a cinc persones amb trajectòries laborals rellevants, perquè ens expliquin la influència que ha tingut el seu pas per una organització d'Educació en el Lleure en la seva trajectòria professional. Les persones seleccionades van ser totes monitors/es o caps en el seu moment i provenen de diferents àmbits professionals, per garantir una varietat de visions i d'experiències en referència al món laboral. Hem volgut també fer aparèixer tant homes com dones.

Així, les persones amb trajectòria professional rellevant entrevistades han estat, per ordre alfabètic segons el cognom:

PERSONA	CÀRREC / ORGANITZACIÓ	ÀMBIT
José Luis Domínguez	Responsable informàtic de CCOO Catalunya	sindical
Bet Font	Secretària 4a per ICV al Parlament de Catalunya	polític
Gregori Solà	Fundador i gerent de Collverd	empresarial
Alfred Vernis	Professor del Departament de Política d'Empresa d'ESADE	acadèmic
Rosa Virós	Catedràtica de Ciència Política i exrectora de la UPF	acadèmic

Entrevistes als responsables pedagògics dels cinc moviments

D'altra banda, hem entrevistat persones amb responsabilitat pedagògica en els moviments d'Educació en el Lleure que participen en l'estudi, per obtenir una informació més completa sobre la formació que s'ofereix des d'aquestes entitats i per recollir la seva visió sobre l'adquisició dels aprenentatges que estudiem.

Per tal de simplificar la redacció, al llarg de l'informe ens referim a aquestes persones amb el terme 'responsables pedagògics'.

Les persones amb responsabilitat pedagògica entrevistades han estat, per ordre alfabètic segons el nom del moviment al qual pertanyen:

MOVIMENTS	ENTREVISTATS	CÀRREC
Escoltes Catalans	Josep Maria Rodés	President
Federació Catalana de l'Esplai	Roser Batlle	Membre de l'equip
Minyons Escoltes Guies St. Jordi de Catalunya pedagògic	Miquel Maydeu	Membre de l'equip
Coordinació Catalana de Colònies, Casals i Clubs d'Esplai	Ramon Terrassa Txus Morata	Director de Formació de l'Institut de Formació Cap de pedagogia
Moviment Laic i Progressista (Acció Escolta, Esplac, Casals de joves)	Olga Jorge	Directora de l'Escola Lliure El Sol

Contacte amb les persones entrevistades

Per accedir a les persones que volíem entrevistar i que encara estan vinculades a alguna entitat d'Educació en el Lleure (joves monitors/es o caps i responsables pedagògics) hem entrat en contacte directament amb les entitats i les principals federacions d'Educació en el Lleure.

La identificació i cerca de les persones amb trajectòria professional destacada s'ha fet per canals més informals, mitjançant contactes personals, que ens han facilitat l'accés a les persones seleccionades.

2.2.3 Anàlisi de la informació

A partir de la informació recollida hem realitzat una anàlisi de la història associativa i de la trajectòria professional de les persones vinculades en l'actualitat o en el passat a entitats d'Educació en el Lleure, centrant-nos en els aprenentatges adquirits. Després hem agrupat els aprenentatges que els entrevistats consideren haver adquirit en les entitats, per col·lectius entrevistats i la percepció de la seva utilitat.

També hem fet una comparació dels aprenentatges mencionats per monitors/es i caps i dels que han citat els responsables pedagògics. Hem dut a terme una altra comparació, la del llistat d'aprenentatges mencionats per

monitors/es i caps amb el llistat de competències que les empreses valoren d'un/a candidat/a en un procés de selecció de personal. La visió de les empreses l'hem extreta de l'estudi sobre la valoració social dels aprenentatges en el pas dels joves per les organitzacions juvenils que des de l'Observatori del Tercer Sector es va dur a terme per al *Consejo de la Juventud de España*.

Un factor que hem analitzat és l'evolució temporal, tant en l'adquisició dels aprenentatges com en la consciència d'aquesta adquisició per part de monitors/es i caps i per part de les persones amb trajectòria professional rellevant.

Finalment, hem reflectit la percepció que els i les participants tenen de la visió que la societat i les empreses es formen del moviment d'Educació en el Lleure i dels aprenentatges que s'hi adquireixen.

3. MARC CONCEPTUAL

Per a l'elaboració del marc teòric del present estudi s'ha dut a terme una cerca de les referències actuals sobre l'adquisició d'aprenentatges a través de la participació en l'àmbit associatiu de l'Educació en el Lleure. L'estudi que l'Observatori del Tercer Sector va realitzar per al *Consejo de la Juventud de Espanya* sobre la valoració social dels aprenentatges a les organitzacions juvenils (Vidal et al., 2006) ha estat un referent tant pel que fa a les fonts utilitzades com per l'enfocament i la perspectiva que s'hi adopta.

Una de les tasques que s'ha considerat necessària ha estat la definició i clarificació de conceptes bàsics per a l'estudi, com són els conceptes 'educació', 'aprenentatge', 'coneixement', 'habilitat', 'actitud', 'valors'. A continuació es presenten les idees i els conceptes més importants resultat d'aquesta cerca teòrica.

3.1 Alguns conceptes i algunes reflexions prèvies

Els conceptes relacionats amb l'educació i l'aprenentatge tenen una importància central en l'estudi, en tant que representen els punts de partida de les reflexions posteriors. Per aquest motiu s'ha considerat necessari fer un repàs d'alguns d'aquests conceptes bàsics, així com de les seves implicacions pel que fa a l'àmbit concret que ens ocupa.

En primer lloc, resulta fonamental concebre **l'educació en tant que procés holístic**. Com assenyala Jacques Delors (1996), l'educació és un procés bidireccional mitjançant el qual es transmeten uns determinats coneixements, valors, costums i formes d'actuar. Les noves generacions adquireixen aquests aprenentatges de les generacions anteriors, tot recreant-les i reformulant-les.

Des d'aquesta perspectiva, l'educació es sustenta en quatre grans pilars: 'aprendre a conèixer', 'aprendre a fer', 'aprendre a ésser', 'aprendre a viure junts':

- **Aprendre a conèixer:** Aprendre a conèixer implica un tipus d'aprenentatge més orientat cap al domini dels instruments del coneixement, que es pot considerar un mitjà i una finalitat de la vida humana: com a mitjà per comprendre el món que ens envolta; com a finalitat, pel plaer mateix de comprendre, de conèixer i de descobrir.
- **Aprendre a fer:** Els aprenentatges no poden ser considerats com una simple transmissió de pràctiques més o menys rutinàries. Per això, cada vegada pren més importància el concepte de 'competència', que

implica la combinació de formació tècnica i professional amb el comportament social, l'aptitud per al treball en equip i per a les relacions interpersonals, la iniciativa i el gust pel risc.

- **Aprendre a ésser:** L'educació ha de contribuir al desenvolupament integral de cada individu, ja que l'objectiu del desenvolupament és la realització completa de l'ésser humà en tota la seva riquesa i en la complexitat de les seves expressions i compromisos.
- **Aprendre a viure junts:** Suposa un dels principals reptes de l'educació en l'actualitat, per l'accentuació del risc de conflictes i l'augment de la competitivitat. L'educació en tots els àmbits ha de fomentar l'autoconeixement i el sentiment d'empatia envers els altres.

L'educació és doncs un procés integral que implica la maduració de la persona, ja sigui com a conseqüència d'una influència externa o per una tendència interna cap al propi desenvolupament. En aquest sentit, educar seria doncs 'intervenir intencionalment en el procés maduratiu de l'infant i el jove per tal d'afavorir el procés educatiu...' (Fundació Catalana de l'Esplai, 2004).

D'altra banda, estretament vinculada amb aquesta concepció del procés educatiu en tant que procés holístic, des del sector acadèmic es sol establir una diferència entre 'educació formal'; 'educació no formal' i 'educació informal': Així,

- **L'educació formal**, en primer lloc, seria un sistema educatiu institucionalitzat, cronològicament graduat i jeràrquicament estructurat que s'estén des dels primers anys de l'escola primària fins als darrers anys de la Universitat. L'educació formal és intencional i sistemàtica.
- **L'educació no formal**, en segon lloc, seria una activitat organitzada amb finalitats educatives fora del sistema oficial establert, bàsicament en l'àmbit de l'Educació en el Lleure.
- **L'educació informal**, finalment, seria un procés que duraria tota la vida, a través del qual les persones van adquirint coneixements, habilitats i actituds mitjançant les seves experiències diàries.

D'altra banda, Trilla (1996) identifica l'escola com a institució recent en la qual no s'esgoten totes les possibilitats d'aprenentatge, i fa referència a les 'institucions globals d'educació en el temps lliure' en tant que espais on es pot accedir a aquesta educació complementària.

Un altre dels conceptes pilars quan s'afronta l'Educació en el Lleure és el concepte d'**Educació en valors**. L'educació en valors implica la promoció i la defensa d'un consens en una sèrie de valors mínims comuns (llibertat, justícia, solidaritat, igualtat, responsabilitat, honestat), consensuats per una societat pluralista i democràtica, que haurien d'encabir-se en els diferents contextos educatius (Vidal et al., 2006).

Pel que fa al concepte d'**aprenentatge**, s'ha considerat com un **procés que permet l'adquisició de coneixements, habilitats, actituds i valors**, ja sigui a través de l'estudi, l'experiència o l'ensenyament. Aquest procés origina un canvi persistent, mesurable i específic en el comportament d'un individu i –segons algunes teories– provoca la formulació d'un nou constructe mental o la revisió d'un constructe previ.

L'aprenentatge seria doncs un procés de construcció, per part del subjecte que aprèn, de coneixements, habilitats, i motius d'actuació que es produeix en condicions d'interacció social, en un medi sociohistòric concret i sobre la base de l'experiència individual i grupal. Aquest procés comporta un desenvolupament personal. Aquesta concepció d'aprenentatge planteja el reconeixement del caràcter actiu de l'estudiant en el procés de construcció del coneixement, el seu desenvolupament en condicions d'interacció social, així com el fet que s'aprenen no només coneixements i habilitats, sinó també valors i sentiments que s'expressen en la conducta de l'individu com a motius d'actuació (González Maura, 2003).

Així, l'aprenentatge fa referència a cadascun dels aspectes concrets i parcials del procés educatiu, mentre que aquest s'entén com un procés de dimensions globals i complexes.

D'altra banda, es parteix de la concepció segons la qual **l'aprenentatge és un procés permanent**. En resposta a un món que canvia de forma ràpida i constant, el concepte d'aprenentatge al llarg de la vida apareix com un dels reptes fonamentals del segle XXI, i va més enllà de la distinció clàssica entre educació primària i educació permanent. Es tracta sobretot d'una actitud de disposició per aprendre al llarg de la vida (González Maura, 2003).

L'aprenentatge permanent abraça tot l'espectre de l'aprenentatge formal, no formal i informal. Inclou els valors de la ciutadania activa, la realització personal i la integració social, així com aspectes relacionats amb el treball (Vidal et al., 2006).

Els conceptes relacionats amb el que s'anomena **pedagogia de l'experiència** i **l'aprenentatge servei** són igualment importants en el procés d'identificació dels

aprenentatges en l'Educació en el Lleure. Les pedagogies de l'experiència es basen en la pròpia experiència com a primera font d'aprenentatge, diferenciant-se de les pràctiques pedagògiques basades en la transmissió verbal de coneixements. En aquest sentit, trobem el que es coneix com a *learning by doing*, que fa referència a l'aprenentatge en determinats contextos que, per les seves condicions, permeten viure situacions que difícilment podrien ser reproduïdes en el context de l'educació formal (Vidal et al., 2006).

En el marc de les pedagogies de l'experiència, existeix el que es coneix com a 'aprenentatge-servei' (APS), que és una metodologia educativa orientada a l'educació per a la ciutadania, fonamentada en relació entre el servei voluntari a la comunitat i l'adquisició de coneixements, habilitats, actituds i valors:

“És una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulats, en el que els participants es formen en implicar-se en les necessitats reals de l'entorn amb la finalitat de millorar-lo” (Puig et al., 2006).

El concepte 'd'aprenentatge-servei' sorgeix al voltant dels anys 60 del segle passat als Estats Units, englobant una sèrie de pràctiques i línies pedagògiques que arrenquen al s. XIX (Stanton et al., 1999). Aquest primer model desenvolupat en el context de la societat nord-americana –una societat civil forta–, s'ha desenvolupat després en diferents països i a través d'experiències diverses.

Les entitats d'educació no formal gaudeixen d'una posició privilegiada per endegar projectes d'aprenentatge-servei.

Com hem assenyalat anteriorment, el procés d'aprenentatge engloba l'adquisició de coneixements, habilitats, actituds i valors. En aquest sentit, en primer lloc, el **coneixement** és un conjunt de dades sobre fets, veritats o informacions emmagatzemades a través de l'experiència, l'aprenentatge o la introspecció. El coneixement és una apreciació sobre múltiples dades interrelacionades que per si mateixes tenen un menor valor qualitatiu. Significa, en definitiva, la possessió conscient d'un model de realitat.

Segons Druker (Vidal et al., 2006), el coneixement és la combinació de valors, informació contextualitzada i experiències que proporciona un marc per avaluar i incorporar noves experiències i nova informació. A les organitzacions, el coneixement no només es troba als documents i a les bases de dades, sinó que també es troba als processos, les pràctiques i les normes corporatives.

D'altra banda, Nonaka (Vidal *et al.*, 2006) fa referència a la part del coneixement que té a veure amb les emocions i les percepcions. Aquest autor distingeix entre dos tipus de coneixements. En primer lloc, el que anomena coneixement explícit, que és aquell que ha estat formulat i formalitzat i que es troba al llenguatge oral o escrit. Com que és fàcil de formalitzar i d'estructurar, la seva transferència és senzilla. En segon lloc, el coneixement tàcit, que és el coneixement que pren forma d'habilitats, d'experiències, intuïcions, sensacions i creences. Es tracta d'un coneixement personal, difícil de formalitzar i comunicar.

Si es parteix d'aquesta distinció entre els dos tipus de coneixements, es pot fer un paral·lelisme entre els aprenentatges que es generen en el marc de l'educació formal i els que es generen en el marc de l'educació no formal, per exemple en el marc de l'Educació en el Lleure.

En segon lloc, el concepte d'**habilitat** fa referència al grau de competència d'un subjecte concret davant un objectiu determinat. Així, les habilitats són capacitats per adoptar un comportament positiu que permeti als individus abordar amb eficàcia les exigències i els reptes de la vida quotidiana, desenvolupant la capacitat de viure amb el seu entorn. Les habilitats es poden classificar en tres categories: habilitats socials, habilitats cognitives i habilitats emocionals.

En tercer lloc, l'**actitud** ha estat definida com a estat de disposició mental, organitzat mitjançant l'experiència, que orienta les respostes que un individu dona a les diverses situacions. En aquest sentit, pot considerar-se l'actitud com certa forma de motivació social –de caràcter secundari, a diferència de la motivació biològica, de tipus primari– que impulsa i orienta l'acció cap a determinats objectius i finalitats.

Finalment, s'entén per **valors** les maneres de pensar, sentir o percebre, així com els criteris i les preferències que operen en la presa de decisions. Els valors ajuden a mantenir un posicionament davant dels altres i davant de nosaltres mateixos, i donen seguretat i estabilitat personal. L'adquisició de valors requereix un procés d'aprenentatge. D'altra banda, es denomina valors el conjunt de pautes i concepcions compartides i consensuades que la societat estableix per a les relacions socials:

“Per tot això, creiem que una proposta d'educació en valors significa promoure, defensar i recuperar una concepció de consens en uns valors mínims comuns, valors consensuats per una societat pluralista i democràtica, que haurien d'inspirar des de l'escola pública qualsevol acció educativa organitzada” (Buxarrais i Vallory, 2003).

4. CONTEXT SOCIAL ACTUAL

4.1 Característiques i canvis de la societat occidental

A les societats occidentals, durant les últimes dècades, s'han produït canvis econòmics destacables, com la globalització, la consolidació de l'economia de mercat, l'emergència d'una forta competitivitat o el desenvolupament de les noves tecnologies i dels avenços científics. A aquests canvis s'hi afegixen altres transformacions amb conseqüències socials directes, com el descens de la natalitat; l'extensió dels processos migratoris; l'augment de la qualitat de vida i l'esperança de vida; la consolidació de la incorporació de la dona al mercat laboral i els canvis en els models familiars; l'aprofundiment de les diferències socials; l'emergència de la societat civil; o la consolidació dels mitjans de comunicació com a grans poders polítics.

Els canvis relacionats amb l'emergència de nous models familiars i la conciliació entre la vida familiar i la vida laboral tenen conseqüències especialment rellevants en l'àmbit de l'Educació en el Lleure.

En aquest context social i econòmic, els canvis educatius que s'han produït durant les darreres dècades són igualment remarcables. Entre aquests canvis podem destacar l'augment de les expectatives que la societat diposita en la institució escolar, que es veu incapaç d'assumir tots els reptes educatius; la influència educativa i cultural dels mitjans de comunicació; la importància del coneixement i de la informació en tant que valors clau en el context d'una societat competitiva; els canvis en el concepte i l'organització del treball i la valoració del temps lliure (Fundació Catalana de l'Esplai, 2003).

4.2 Societat del coneixement

Una de les transformacions amb més conseqüències a nivell educatiu és el desenvolupament del que es coneix com a 'societat de la informació' i 'economia del coneixement'. En aquest context, el coneixement emergeix com un dels principals valors dins l'àmbit econòmic, i la gestió d'aquest coneixement es converteix en un tema clau per a les organitzacions, entre elles les organitzacions no lucratives (Casal et al., 2003).

D'aquesta manera, el coneixement és vist com un factor productiu imprescindible, tot i que difícilment quantificable:

“Los indicadores económicos utilizados tradicionalmente se han demostrado insuficientes para una economía basada en el conocimiento, aunque las

propias características de este intangible dificultan cuantificar su valor a diferencia de lo que sucede con otro tipo de bienes y servicios” (Vidal et al., 2006).

En aquest sentit, alguns organismes internacionals estan treballant per a l'elaboració de nous indicadors per quantificar l'impacte del coneixement sobre els sistemes productius.

La configuració de l'economia del coneixement exigeix doncs el desenvolupament de noves habilitats que impliquen la incorporació de l'aprenentatge integral i permanent:

“En l'àmbit de la producció es valoren aquells tipus de treballadors que són capaços d'aprendre a aprendre, de prendre decisions de forma autònoma i adaptar-se als canvis. Això comporta defensar una proposta formativa que contribueixi a potenciar al màxim les capacitats de tots i cadascun dels estudiants per saber jugar amb la informació, saber seleccionar-la, ordenar-la, i dotar-la de significat, saber expressar-se de la forma més completa i rica possible, saber prendre decisions, organitzar-se en funció de criteris i prioritats personals, saber treballar en equip, tenir capacitat d'emprendre iniciatives pròpies i saber canviar amb facilitat i adaptar-se a noves situacions de forma singular i significativa...” (Buxarrais i Vallory, 2003).

És per aquesta raó que el pas pel moviment d'Educació en el Lleure adopta cada vegada una major rellevància –sobretot en les societats occidentals, on el progrés econòmic fa possible que una bona part de la població en pugui gaudir–, ja que s'està convertint en un dels factors més importants de desenvolupament personal i comunitari amb molta potencialitat d'actuació (Buxarrais i Vallory, 2003).

5. L'EDUCACIÓ EN EL LLEURE A CATALUNYA

Tal i com hem assenyalat anteriorment, amb la nova concepció i organització del treball, el temps lliure està adquirint una importància creixent a la nostra societat. El temps lliure té doncs un elevat potencial educatiu.

Podem distingir tres espais bàsics en la vida dels infants o joves: l'escola, la família i el temps lliure. Quan l'infant o jove es veu lliure de les obligacions familiars i/o escolars i pot triar les seves ocupacions de forma més independent i autònoma, parlem de temps d'oci. El temps familiar i el temps escolar tenen en comú la presència d'adults educadors al servei de l'educació integral de l'infant. A cada un d'aquests temps s'associa un espai físic de referència –la casa i l'escola respectivament–, dues institucions que desenvolupen un paper i unes funcions concretes i socialment reconegudes.

Des de la perspectiva de l'educació en tant que procés holístic i integral que es desenvolupa al llarg de la vida, el temps lliure es concep com a espai educatiu de primer ordre. Educar en el temps lliure és intervenir en el procés de formació integral de la personalitat dels infants i dels joves durant aquest espai de temps. En certa forma, educar en el temps lliure implica, també, educar per al temps lliure:

“Educar en el temps lliure implica, també, educar per al temps lliure, ja que significa ajudar infants i joves a construir una concepció i una vivència alternatives del temps lliure en la societat de mercat total” (Fundació Catalana de l'Esplai, 2003).

Socialment, el temps lliure no s'identifica amb la tasca específica d'una institució. En el temps lliure actuen molts educadors i educadores, intencionals o no, en complicitat o no amb l'escola i la família:

“Aquesta dispersió d'intervencions, aquesta absència d'una institució educativa de referència és el que fa difícil pensar la influència concreta del temps lliure en el desenvolupament educatiu de l'infant” (Fundació Catalana de l'Esplai, 2003).

Les intervencions educatives en el temps lliure poden obeir a iniciatives del sector empresarial (com per exemple, acadèmies i escoles que ofereixen serveis i programes fora d'horis lectius); iniciatives de les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes, que organitzen activitats extraescolars; iniciatives de l'Administració Pública (equipaments culturals, serveis i instal·lacions); i, finalment, iniciatives de l'àmbit associatiu i no lucratiu, els moviments i les entitats d'Educació en el Lleure. El present estudi es centra en aquestes darreres iniciatives, les que s'inclouen dins de l'àmbit associatiu no lucratiu.

Els moviments i entitats d'Educació en el Lleure ofereixen activitats educatives amb voluntat de servei públic des de la iniciativa social. Aquestes activitats es concreten en els centres d'esplai i agrupaments escoltes durant el curs escolar i en els casals, les colònies i els campaments durant l'època de vacances.

Les entitats d'Educació en el Lleure de Catalunya pertanyen a diversos moviments i federacions que coordinen la seva tasca. A grans trets, es poden diferenciar dos grans blocs: l'escoltisme i els moviments d'esplai.

L'escoltisme

L'escoltisme és un dels moviments d'Educació en el Lleure més antics i consolidats del món. Està inspirat en la teoria i pràctica de Baden-Powel, militar britànic que va impulsar el protagonisme i la responsabilitat dels joves. El moviment escolta compta amb un mètode educatiu propi –el mètode escolta– i una xarxa internacional molt consolidada. A Catalunya existeixen tres branques principals, que llistades per ordre alfabètic són:

- Acció Escolta
- Escoltes Catalans
- Minyons Escoltes Guies Sant Jordi de Catalunya

Els moviments d'esplai

Els moviments d'esplai a Catalunya sorgeixen als anys 60 com a continuació de l'experiència de les colònies de vacances organitzades a través de les parròquies. Per ordre alfabètic, els moviments d'esplai més estesos són:

- Esplais Catalans (Esplac)
- Federació Catalana de l'Esplai
- Coordinació Catalana de Colònies, Casals i Clubs d'Esplai (CCCCCE)

Tot i que aquests són els moviments d'Educació en el Lleure més estesos en el context català, cal assenyalat que existeixen altres entitats d'Educació en el Lleure, com són la Coordinació Rural de Catalunya (CRUC), la Coordinació de Centres Juvenils Don Bosco (FCJDBC), el Moviment Infantil i Juvenil d'Acció Catòlica de Catalunya i les Illes Balears (MIJACCB) i el Centre Marista d'Escoltes (CMS).

Quadre dels moviments d'educació en el lleure referenciats en l'estudi				
MOVIMENT	ESCOLA	MÈTODE	QUANTS SÓN¹	CONFENSIONALITAT
Escoltes Catalans	Escola Forca	ESCOLTA	— 40 agrupaments — 3.856 membres	NO
Federació Catalana de l'Esplai	Centre d'Estudis de l'Esplai (Fundació Catalana de l'Esplai)	ESPLAI	— 96 esplais — 12.194 membres	MIXTE
Minyons Escoltes i Guies St. Jordi de Catalunya	Escola de Formació	ESCOLTA	— 155 agrupaments — 14.009 membres	SI
Coordinació Catalana de Colònies, Casals i Clubs d'Esplai (CCCCCE)	Escola de l'Esplai (Fundació Pere Tarrés) ²	ESPLAI	— 262 esplais — 26.447 membres	SI
Moviment Laic i Progressista (Acció Escolta, Esplac, Casals de joves)	Escola Lliure El Sol	ACCIÓ ESCOLTA ESPLAC CASALS DE JOVES	— 17 agrupaments; 1.800 membres — 107 esplais; 8.480 membres — 25 casals; 1.300 membres	NO
<p>1 Dades del 2005, facilitades per la Secretaria General de Joventut</p> <p>2 Aquesta no és l'única escola del moviment, però és la més nombrosa</p>				

6. LA FORMACIÓ EN L'EDUCACIÓ EN EL LLEURE

La formació en l'Educació en el Lleure aporta als membres dels diversos moviments una base a partir de la qual adquirir aprenentatges, alhora que, entre altres aspectes, facilita la reflexió i l'ordenació de les activitats que es realitzen a la pràctica. Així, tot i que sovint es fa més ressò de la participació quotidiana, des de tots els moviments que han participat a l'estudi s'insta a caps i monitors/es a cursar les diverses formacions.

6.1 Marc legal de la formació

A nivell legal, i malgrat els esforços esmerçats en aquesta línia, cal destacar la manca d'un marc estatal o europeu que reguli la formació en l'àmbit del tercer sector. D'altra banda, cal assenyalar que la formació en l'àmbit de l'Educació en el Lleure és l'única reglada de les formacions de l'àmbit del tercer sector:

“Si nos centramos en la formación en el ocio y el tiempo libre, el único marco regulado dentro de las entidades juveniles, encontramos que actualmente, cada comunidad autónoma regula este tipo de formación” (Vidal et al., 2006).

A diferència de l'educació formal, que es regula a través del *Ministerio de Educación y Ciencia* amb algunes competències autonòmiques, l'educació no formal es gestiona de manera independent. En el cas de Catalunya, la formació en l'àmbit de l'Educació en el Lleure es regula a través de la Secretaria General de Joventut (Generalitat de Catalunya).

Normativa vigent a Catalunya

La legislació sobre la formació dels educadors i les educadores en l'Educació en el Lleure es regula a través de la Secretaria General de Joventut, amb competència exclusiva en matèria de joventut. A continuació es fa referència a la legislació que afecta a la formació d'educadors/es en el lleure infantil i juvenil.

- Decret 8/2006, de 31 de gener, pel qual es crea la Comissió d'estudi de l'educació en el lleure. (DOGC núm.4564 de 2.2.2006).
- Ordre PRE/367/2003, d'1 de setembre, per la qual es crea el Consell Assessor de Formació en l'Educació en el Lleure de la Secretaria de Joventut. DOGC núm. 3965 de 10.9.2003.
- Resolució PRE/1745/2006, de 22 de maig, del Departament de la Presidència, de nomenament dels membres del Consell Assessor de Formació en

l'Educació en el Lleure de la Secretaria de Joventut. (DOGC núm. 4646 d'1.6.2006) .

- Decret 213/1987, de 9 de juny, sobre reconeixement d'Escoles d'Educadors en el Lleure Infantil i Juvenil. (Data DOGC: 29.06.1987 de 09.06.1987). (Correcció d'errades en el DOGC núm. 884, p. 3460, de 31.8.1987).
- ORDRE de 3 de juliol de 1995, per la qual s'estableixen les etapes dels cursos de formació de monitors i de directors d'activitats de lleure infantil i juvenil. DOGC 2080 de 26 de juliol de 1995.

Les Escoles d'educadors/es en el lleure infantil i juvenil ofereixen formació reglada i complementària a monitors/es i caps de les entitats d'Educació en el Lleure. A més dels cursos d'especialització i de formació permanent, aquestes Escoles imparteixen els cursos de monitor/a i de director/a que estan regulats per la Secretaria de Joventut. La Secretaria de Joventut estableix la normativa que han de complir necessàriament aquestes Escoles i és l'organisme del Govern que expedeix el reconeixement oficial que els permet exercir.

El Decret 403/1981 va suposar l'establiment d'un marc normatiu nou i específic per a Catalunya, que permetia vetllar per la formació dels dirigents d'entitats d'Educació en el Lleure infantil i juvenil. Tot i així, amb l'aparició de les noves iniciatives en el camp de l'animació i del lleure infantil i juvenil sorgeix la necessitat d'ampliar els nivells de formació donats per les Escoles d'educadors/es en el lleure infantil i juvenil i de perfeccionar els programes impartits.

6.2 Objectius bàsics de la formació

Les principals formacions que s'imparteixen a través de les Escoles de formació són els cursos de caps o monitors/es i els cursos de directors/es d'activitats de lleure infantil i juvenil. Tot i les particularitats de les diverses Escoles, s'observa que les formacions per a monitors/es es dirigeixen a aspectes com el desenvolupament psicològic dels infants i els joves, el treball dels valors, la gestió d'activitats i al concepte de lleure i d'educació.

Respecte a la formació de directors/es, cal destacar el treball de la gestió de l'entitat i del grup de monitors/es i caps, alhora que s'aprofundeix en el concepte d'educació i en els estils i projectes educatius. Per altra banda, es posa èmfasi en la dimensió més global de l'associacionisme i dels moviments d'Educació en el Lleure.

Des de les Escoles es proposen també cursos monogràfics o d'especialització, que serveixen per complemen-

tar la formació bàsica. Els monogràfics que s'ofereixen tenen a veure principalment amb quatre grans àrees:

- Recursos (jocs, música, teatre i jocs dramàtics, dansa, tallers...).
- Tècniques (comptabilitat, programes informàtics, noves tecnologies, socorrisme, orientació, excursionisme, astronomia, cuina...).
- Valors (cultura de la pau, compromís, interculturalitat, sostenibilitat, participació, cooperació, educació ambiental...).
- Formació específica per àmbits (menjador escolar, escoles bressol, ludoteques, creació i gestió d'entitats, intervenció social...) o per franges d'edat, segons el moviment d'Educació en el Lleure.

Altres cursos monogràfics, de l'àmbit d'Educació en el Lleure són: iniciació a l'esplai; dinamització juvenil; formació escolta; pedagogia, animació sociocultural.

Generalment, la majoria d'Escoles imparteixen també altres formacions relacionades amb l'àmbit del Tercer Sector –com la Gestió d'Entitats, el Voluntariat etc.–; la Intervenció i l'Acció Social; o l'Educació Ambiental. D'altra banda, la majoria d'Escoles ofereixen també formació a mida, adaptant els continguts a les necessitats específiques a cada grup i/o territori.

Segons el que hem recollit de les entrevistes als responsables pedagògics de les diferents Escoles, els objectius generals a totes les formacions de l'àmbit de l'Educació en el Lleure coincideixen força. A continuació s'assenyalen els objectius més importants:

Formació integral

Un dels trets més característics i compartits és la voluntat d'educar de manera global, més enllà de l'estricta transmissió de coneixements i tècniques específiques. Es dona importància a la formació integral de les persones, partint de la concepció segons la qual l'educació suposa l'adquisició d'habilitats, coneixements, actituds i valors.

En definitiva, a les formacions existeix la voluntat de transmetre la globalitat del projecte, oferint una visió del sector, des d'una perspectiva històrica i amb visió de futur.

Necessitat d'un cert equilibri entre valors i coneixements

Més enllà dels èmfasis que puguin existir en funció de cada moviment, els responsables pedagògics entrevis-

tats assenyalen dos vessants bàsics de les formacions: un vessant més tècnic i un vessant més actitudinal. S'assenyala la necessitat d'assolir un cert equilibri entre aquests dos vessants.

Per a alguns dels entrevistats, l'aprenentatge d'habilitats preval d'alguna manera davant l'aprenentatge de valors. En aquest sentit, es formula una certa crítica a les formacions massa centrades en valors, poc aplicades, i es considera imprescindible fer un exercici d'explicitació dels valors que es volen transmetre. Es reconeix que estan més desenvolupats els procediments per transmetre les habilitats i els coneixements que els que s'utilitzen per transmetre els valors i les actituds, que tenen una presència més implícita:

“Això serien els valors que inspiren la formació, però al final el monitor ha de ser capaç de saber fer una sèrie de coses, de saber fer, ha de tenir recursos”. (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

Voluntat de provocar reflexió

Tal i com reconeixen la majoria de responsables de les Escoles d'Educació en el Lleure, una bona formació ha de provocar la reflexió i ha de fer qüestionar-se les idees i les pràctiques preestablertes. En definitiva, ha de donar un impuls a l'actitud crítica de les persones.

“Una formació per mi ha de generar més preguntes de les que el cap té abans de començar i n'ha de respondre molt poques allà mateix, per ser una bona formació”. (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

En aquesta línia, un dels objectius fonamentals dels cursos gira al voltant de la reflexió sobre la tasca mateixa d'educador: què vol dir ser educador, per què s'educa, amb quins valors i quins objectius... Es tracta de desenvolupar un treball de base per a la construcció del marc conceptual de què vol dir ser monitor/a o cap. Tal i com assenyalava un dels entrevistats:

“Bàsicament són dos cursos que el que fem és pensar, els donem moltes eines per a reflexionar i pensar, i per a que puguin adaptar a la seva realitat la globalitat del projecte”. (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

Per això, durant els cursos s'ofereixen moltes eines i recursos que faciliten la reflexió individual i col·lectiva. D'altra banda, com veurem amb més detall a l'apartat metodològic, a les formacions es dona importància a l'existència d'una certa diversitat en la procedència i les

expectatives de l'alumnat, per tal de facilitar elements per al debat i la reflexió conjunta. L'existència de diferents motivacions entre l'alumnat dels cursos enriqueix la formació, ja que permet conèixer diferents realitats i punts de vista i ajuda a elaborar una identitat pròpia.

Voluntat de transformació personal i social

Un altre dels objectius més clarament compartits entre els diferents moviments d'Educació en el Lleure és la voluntat de transformació, tant a nivell personal com a nivell social. A nivell personal, la idea és "transformar actituds", per això les formacions no es limiten a transmetre coneixements sinó que es dona una especial importància a adquirir els aprenentatges de la forma més vivencial possible. La intenció és que, després, monitors/es o caps actuïn d'una determinada manera a l'esplai o a l'agrupament. Com assenyalava un dels entrevistats:

"No es pot fer d'educador, s'ha de ser educador". (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

Tot i que una part de l'alumnat no vingui amb la motivació de transformació, la formació ha de servir per qüestionar i transmetre la idea que l'Educació en el Lleure és alguna cosa més que oferir serveis. A la part de serveis –que també és necessària– cal afegir tota la part ideològica i associativa i de transformació social, per no acabar limitant-se a una simple oferta de productes i activitats de lleure.

L'objectiu últim és impulsar una actitud participativa davant la societat, que pretengui provocar transformacions socials, i d'aquí la importància del vessant 'associatiu' dels moviments d'Educació en el Lleure:

"Una mica el fons de tot això és treballar tot un tipus d'actituds (...). El fons del fons, aquell que a vegades no s'expressa tant però que és el més important, en el fons és un treball per una actitud participativa davant la societat... Jo crec que això és el que ens mou a tots els que estem aquí, que la gent surti motivada per la participació, per construir un sistema social diferent...". (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

La idea és doncs fomentar els dos vessants de l'Educació en el Lleure: l'educatiu i el participatiu.

Finalment, relacionat amb aquest doble objectiu –la voluntat d'impulsar la reflexió i la voluntat de transformació personal–, les formacions aspiren a provocar un creixement personal amb conseqüències d'utilitat en tots els àmbits de la vida.

Especialització i professionalització

Tot i que la millora de la qualitat en el desenvolupament de les tasques de monitors/es i caps és un objectiu compartit per totes les formacions, existeixen diferents perspectives en la forma de concebre la necessitat d'especialització i professionalització en el sector de l'Educació en el Lleure. La majoria de perspectives es troben en situacions intermèdies, considerant la necessitat d'una certa especialització i professionalització sense que això suposi una pèrdua de la valoració de l'aportació del voluntariat en tant que característica fonamental de l'àmbit del lleure.

Més enllà d'aquestes situacions intermèdies entre la professionalització i el voluntariat, alguns dels moviments es decanten per donar més importància a un o altre vessant. D'una banda, existeix la perspectiva segons la qual caldria especialitzar i professionalitzar la formació per a monitors/es, aprofundint en els coneixements, les tècniques i els recursos específics. Des d'aquesta perspectiva, es tracta de formar monitors/es i caps per a desenvolupar el seu ofici.

D'altra banda, des d'alguns punts de vista es considera que la professionalització no ha de ser un objectiu de totes les Escoles de formació d'educadors/es en el lleure infantil i juvenil, ja que fer de monitor/a o cap no és desenvolupar un ofici. Des d'aquest punt de vista, el que cal és aprofundir en la proposta ideològica i en la transmissió de valors del mètode d'Educació en el Lleure específic.

6.3 Principals formacions i objectius específics

Bàsicament, els objectius específics de les dues principals formacions –Monitors/es o Caps i Directors/es– estan estretament relacionats amb les funcions i responsabilitats assignades en cada cas. A continuació s'assenyalen aquests objectius fonamentals:

Monitors/es i caps

La formació està dirigida a monitors/es d'activitats de lleure de diferents àmbits (centres d'esplai, agrupaments, menjadors, ludoteques, escoles bressol), que treballen amb infants, adolescents i joves. Tenen un tronc comú bàsic de formació i una especialització.

L'objectiu principal és capacitar per exercir les funcions que li són pròpies, transmetent la importància de la tasca educativa que es fa i de tot el que això implica. En aquesta formació es fa una especial incidència en els aprenentatges vivencials.

Directors/es

En les formacions per a directors/es es fa una especial incidència en tots els aspectes derivats de l'associacionisme, relacionats amb la gestió, l'organització i el funcionament o el treball en equip. Com que el funcionament d'un agrupament o un esplai pot ser complicat perquè hi ha molta diversitat interna, cal impulsar una dinàmica d'equip que sigui capaç de motivar. Per això, a les formacions s'utilitzen tècniques de treball en equip i dinàmiques de grup.

En general, es dona una visió més àmplia i es capacita per exercir funcions directives: coordinar, planificar, gestionar, dirigir equips, aportar criteris pedagògics (seguretat, adequació a edats, sostenibilitat ambiental...), elaborar els objectius estratègics, etc.

6.4 Metodologia

La metodologia utilitzada en les formacions està molt relacionada amb les que es proposen per utilitzar en el context de l'agrupament o l'esplai. Tal i com assenyalava un dels entrevistats:

"Va molt correlacionat, perquè si fas una metodologia de formació en clau dinàmica, activa, que promogui també el pensament crític i tot això, doncs ràpidament, els monitors/es i directors/es després en el seu treball ho traspassen... Per això és tan important la formació que fem, o sigui, com es faci la formació...". (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

6.4.1 La metodologia dels moviments d'Educació en el Lleure

Les diferències bàsiques que existeixen entre els moviments estan vinculades amb l'ús de metodologies diferents per part dels diversos moviments d'Educació en el Lleure. Tradicionalment, els moviments escoltes han fet ús del que es coneix com 'pedagogia del projecte', mentre que els esplais han utilitzat més el 'centre d'interès'. Ambdós mètodes han estat els mètodes educatius preferents en l'àmbit del lleure a Catalunya. Així, podem dir que:

- El centre d'interès permet crear i interrelacionar continguts de diferents disciplines, alhora que respon als interessos reals dels infants. El treball a partir dels centres d'interès permet treballar les temàtiques de manera relacionada.
- La pedagogia del projecte implica la realització d'una activitat que té característiques d'una empresa col·lectiva, que posa en funcionament recursos organitzatius, apre-

ntentatges tècnics, iniciativa... Implica la participació dels infants en totes les fases d'un projecte.

A la pràctica diària, però, als esplais o agrupaments sovint s'utilitzen totes dues metodologies, de manera que les diferències fonamentals es dilueixen en el dia a dia.

Més enllà de les diferències que existeixen entre els diferents moviments, cal destacar similituds molt significatives en els plantejaments metodològics des del punt de vista de les formacions. Cal tenir en compte en aquest sentit que l'aplicació d'ambdós mètodes parteix d'una voluntat similar:

- Voluntat d'educar integralment.
- Necessitat de comptar amb els interessos i les motivacions dels propis infants i adolescents, fins al punt de convertir-los en protagonistes.
- Voluntat d'impulsar la interrelació amb el medi.

6.4.2 La metodologia de les formacions

Els aspectes metodològics són fonamentals en l'àmbit del lleure, tant en les formacions per a monitors/es, caps i directors/es com en el dia a dia als agrupaments o esplais. En aquest sentit, existeix unanimitat en el reconeixement de la necessitat d'una metodologia específica, adaptada al context de l'Educació en el Lleure, diferenciada de les metodologies emprades en altres contextos educatius.

Metodologia vivencial, dinàmica, interactiva i participativa

Els responsables pedagògics assenyalen que la metodologia emprada en les formacions ha de ser dinàmica, interactiva i participativa, que provoqui la reflexió de l'alumnat perquè ell mateix desenvolupi un rol protagonista en l'adquisició dels seus aprenentatges. D'altra banda, també s'assenyala amb unanimitat la necessitat que la metodologia sigui vivencial, és a dir, que promogui l'adquisició dels aprenentatges a través de la vivència d'experiències personals intenses, que fomentin la cohesió grupal i atorguin una major significació als aprenentatges adquirits. En definitiva, el context ha de facilitar la transmissió de coneixements, habilitats, actituds i valors fonamentals per a l'àmbit del lleure, com són la capacitat de comunicar-se i relacionar-se amb les persones; la capacitat de replantejar-se els propis posicionaments, creences i comportaments; o la capacitat d'assumir positivament les crítiques alienes.

Tenint en compte que el treball en equip i la gestió i dinamització de persones són algunes de les tasques

fonamentals de l'àmbit de l'Educació en el Lleure, les tècniques que més s'utilitzen són les dinàmiques i tècniques de treball en grup: debats grupals, treball en petits grups, dilemes morals, simulacions, casos, exercicis, expressió corporal, plàstica... Aquestes tècniques han de fomentar la participació dels alumnes en tant que agents actius en els processos d'aprenentatge, d'una banda, i promoure l'aprenentatge a través de la vivencialitat d'experiències intenses. Tal i com assenyalen alguns dels responsables pedagògics entrevistats, en aquest context educatiu específic, els mateixos formadors han de poder extreure el seu propi aprenentatge.

Les sessions de formació solen ser llargues, impulsant la vivència de l'alumne. Això sol provocar una situació crítica –en positiu– a nivell personal i fomenta la cohesió grupal. Com assenyalava un dels entrevistats, la idea és “sacsejar” la persona. L'ús de metodologies actives i vivencials permet que els alumnes vagin construint els seus propis aprenentatges de forma activa, amb l'ajuda del formador.

“La vivència personal és la força que en un moment donat tenim per traspassar i per donar a conèixer totes aquestes coses”. (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

La metodologia és doncs bàsicament participativa: no és una simple transmissió de coneixement sinó que s'ofereix la possibilitat de vivenciar els aprenentatges, ja que és la millor manera que després ells ho transmetin. Per aquesta raó s'intenta que els formadors i les formadores siguin d'alguna manera ‘còmplices’ del projecte general d'Educació en el Lleure, que el coneguin i, en la mesura possible, que hi hagin passat. En aquesta línia, un dels entrevistats atorgava un paper important al caràcter no professionalitzat de les Escoles de formació en el lleure infantil i juvenil, considerant que el caràcter voluntari dels formadors i les formadores aporta un valor afegit remarcable.

Importància de la interrelació entre formació teòrica i pràctica

Una altra de les característiques bàsiques de la formació en l'àmbit de l'Educació en el Lleure és que s'intenta que sigui al més propera a la pràctica possible, per tal que els alumnes puguin trobar ràpidament la similitud amb la seva pràctica diària i puguin aplicar els coneixements adquirits:

“Intentem que tots els casos siguin el màxim pràctics possible perquè ells puguin trobar ràpidament la similitud amb la seva feina a l'agrupament. Perquè ells no vénen de zero, ells ja porten un bagatge el qual els ajuda (...) i per tant a tu t'ajuda a tenir mentalment moltes imatges de quines han de ser les competèn-

cies que tu com a educador has de tenir (...)”. (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

Els aprenentatges procedents de les formacions teòriques i de la pràctica estan molt interrelacionats, tot i que n'hi ha que es donen en un dels dos àmbits amb més intensitat. La formació a nivell teòric dona eines i recursos per afrontar les diverses situacions amb què un/a es pot trobar en el context de l'esplai o l'agrupament.

De manera general, els aprenentatges que s'adquireixen a la pràctica es poden reforçar a través de la formació, gràcies a l'ús de determinades metodologies que fan possible la vivència dels aprenentatges. La formació teòrica sol suposar doncs una consolidació dels aprenentatges adquirits a través de la pràctica. D'altra banda, amb els anys d'experiència, augmenta la consolidació dels aprenentatges i la consciència sobre aquests aprenentatges.

La formació teòrica aporta tècnica, coneixements i recursos específics, fàcilment aplicables al context de l'esplai o l'agrupament, i capacita per tal de millorar les pràctiques diàries. Bàsicament, la formació teòrica ha de ser aplicable i reforça i consolida els aprenentatges adquirits per la pràctica, però tot depèn de la metodologia utilitzada i del tarannà i l'actitud dels formadors i les persones en procés de formació. Com afirmava un dels entrevistats:

“Passar del coneixement a una actitud personal és tot un procés que, clar, requereix pràctica i aplicabilitat”. (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

D'altra banda, hi ha aprenentatges més vivencials, que es donen més en la pràctica diària en un centre d'esplai o agrupament, si més no, d'una forma més intensa i directa. Per exemple, la iniciativa i el treball en equip, la comunicació, la resolució de conflictes, l'aprenentatge sobre els processos de participació... El treball en equip també es treballa a la formació teòrica, però en el fons és l'acumulació d'experiències la que et fa créixer i aprendre. El fet d'acumular experiència et fa saber com utilitzar els recursos i les estratègies adequades en cada cas.

Equilibri entre diversitat i homogeneïtat

La diversitat en les procedències, expectatives i motivacions de les persones que assisteixen a les formacions atorga un cert valor afegit que permet la trobada entre diferents punts de vista i formes de concebre l'Educació en el Lleure. Com expliquen els responsables pedagògics, això comporta una certa dificultat de gestió per part del professorat, però és un element que enriqueix clarament les formacions. D'altra banda, les formacions es plantegen també com a espais per fomentar i com-

partir determinats hàbits, actituds i valors. Per això, es considera necessari assolir un cert equilibri entre diversitat i homogeneïtat.

En definitiva, podem concloure afirmant que:

- En general, existeix una preocupació evident al voltant de les metodologies utilitzades a les formacions.
- Les diferències en el Mètode dels diferents moviments (mètode escolta o esplai) no comporten grans diferències en les metodologies bàsiques utilitzades en les formacions.
- En consonància amb la idea d'educació integral, la metodologia és per una banda un mitjà per assolir uns objectius determinats, però per l'altra és un objectiu, és a dir, és contingut en si mateix.

La metodologia utilitzada a la formació està molt relacionada amb la que es proposa utilitzar després en el context de l'agrupament o l'esplai.

7. APRENENTATGES ADQUIRITS: LA VISIÓ DELS RESPONSABLES PEDAGÒGICS

Tots els responsables pedagògics entrevistats coincideixen a assenyalar la importància i la intensitat dels aprenentatges que s'adquireixen en l'àmbit de l'Educació en el Lleure, i la seva utilitat en totes les àrees de la vida. Bàsicament, aquests aprenentatges es poden classificar en coneixements, habilitats, actituds i valors.

Com veurem més endavant, existeix un consens força evident en la identificació dels aprenentatges fonamentals adquirits amb la participació a l'àmbit de l'Educació en el Lleure. Les diferències que existeixen entre els diferents moviments vénen determinades per la importància que s'atorga als valors amb relació a la resta d'aprenentatges: per a alguns moviments l'adquisició de valors constitueix una part central del projecte educatiu, mentre que per a altres la part més tècnica o procedimental pren una rellevància especial. En qualsevol cas, es coincideix unànimement en la consideració que l'educació no pot ser neutra i que, per tant, la transmissió/adquisició d'actituds i valors és una part important que cal tenir en compte.

D'altra banda, els responsables pedagògics afirmen estar d'acord amb la idea que els aprenentatges que s'adquireixen no són en si mateixos exclusius del món de l'Educació en el Lleure, i que existeixen altres contextos en què es poden adquirir, tot i que sempre de forma diferent a l'entorn de l'Educació en el Lleure –per exemple, els aprenentatges més vinculats a les actituds. El que coincideixen a afirmar tots els entrevistats és que la intensitat d'aquests aprenentatges no és la mateixa.

Més que l'exclusivitat, doncs, allò que fa específic l'àmbit de l'Educació en el Lleure és la intensitat de les experiències. Es podrien adquirir els mateixos aprenentatges en àmbits diferents però no amb la mateixa intensitat ni amb el mateix nivell d'interiorització, entre altres coses perquè els processos d'aprenentatge comencen generalment des de la infància o l'adolescència:

“La intensitat que pot tenir l'escola per viure determinades coses no és la mateixa que pot tenir un centre de lleure (...). Hi ha una intensitat molt potent que pot ser molt desenvolupada en el món del lleure, i aquí sí que hi hauria una certa exclusivitat d'aquests aprenentatges...”. (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

Els altres contextos o entorns on es poden adquirir alguns d'aquests aprenentatges són: l'educació formal, el món associatiu, la família, el món laboral, les altres activitats d'oci juvenil o la pràctica d'esports.

Tot i així, es reconeix que determinats aprenentatges –com per exemple els que tenen a veure amb la vivència associativa– de moment, tal i com funciona avui, a l'escola i a l'educació formal difícilment es poden donar per les limitacions curriculars existents.

Podem afirmar, doncs, que més enllà d'una exclusivitat en els aprenentatges adquirits, es constata que l'àmbit de l'Educació en el Lleure gaudeix d'una certa especificitat des del punt de vista educatiu, bàsicament per tres raons:

- Permet l'accés a la globalitat d'aprenentatges.
- Permet l'adquisició dels aprenentatges mitjançant una vivencialitat específica i una intensitat d'experiències personals.
- Permet la vivència d'aquests aprenentatges des de molt jove.

En definitiva, es tracta d'una proposta educativa integral que, com veurem, té conseqüències importants en tots els àmbits de la vida.

7.1 Aprenentatges adquirits

A continuació presentem els aprenentatges que els responsables pedagògics de les diferents formacions han assenyalat com a aprenentatges fonamentals que s'adquireixen amb la participació en l'àmbit de l'Educació en el Lleure. Aquests aprenentatges s'han ordenat i classificat per tal de poder extreure'n algunes conclusions generals. Cal tenir en compte, però, que la intenció no ha estat elaborar una llista tancada i exhaustiva d'aprenentatges i que, a més, la classificació en els diferents apartats (coneixements; habilitats; actituds i valors) és tan sols una classificació operativa: hi ha casos que són més fàcils de classificar però n'hi ha que podrien estar en més d'un apartat a la vegada, en funció de la perspectiva adoptada i l'èmfasi que se'ls vulgui donar.

Cal assenyalar que hi ha aprenentatges de tipus integral, més complexos, que impliquen l'adquisició de coneixements, habilitats, actituds i valors alhora. Els entrevistats atorguen a aquests aprenentatges una importància especial, per sobre dels altres:

- Creixement personal
- Treball en equip
- Consciència crítica o anàlisi crítica, qüestionament
- Responsabilitat

- Compromís
- Gestió de les relacions personals
- Implicació i coneixement de l'entorn més proper
- Capacitat de comunicar

El conjunt d'aprenentatges assenyalats pels responsables pedagògics, distribuïts en coneixements, habilitats, actituds i valors, són doncs els següents:

Coneixements

Associacionisme i participació	Metodologies
Coneixements culturals	Psicologia i psicopedagogia
Disseny i elaboració de projectes	Recursos i coneixements tècnics

Habilitats

Competències de tracte i interacció personal	Lideratge
Comunicació	Negociació
Diàleg	Organització
Dinamització de grups	Planificació
Flexibilitat	Presa de decisions
Gestió del conflicte	Reacció davant de situacions no previstes
Gestió d'equips de persones	Resolució de problemes
Gestió de recursos	Treball en equip

Actituds i valors

Aprenentatge permanent	Felicitat
Austeritat	Iniciativa
Autocrítica	Innovació
Autonomia	Justícia social
Capacitat d'autogestió	Maduresa
Compartir	Participació social
Compromís	Reflexió i actitud crítica
Consciència social	Responsabilitat
Creativitat	Solidaritat
Democràcia	Tolerància
Diversitat	Transformació social

7.2 Repercussió dels aprenentatges adquirits

Com ja hem pogut apreciar, l'experiència de participació en l'àmbit de l'Educació en el Lleure és una experiència integral, que implica un qüestionament i una transformació personal intensa. Un dels resultats més evidents és doncs –o hauria de ser– un creixement personal amb conseqüències en totes les àrees de la vida. La forma específicament vivencial en el procés d'adquisició dels coneixements, les habilitats, les actituds i els valors facilita en gran mesura el traspàs als diferents àmbits de la vida. Com explicava una de les entrevistades, les experiències viscudes en el món de l'Educació en el Lleure són “configuradores de la personalitat”, sobretot si s'han viscut a l'adolescència, durant un període més o menys llarg de temps.

En primer lloc, el pas pel món del lleure dona un bagatge important que reverteix clarament en les dimensions personal, social i política de la teva vida privada:

“És una experiència que et possibilita... No sé, jo crec que és un creixement personal molt ràpid en molts àmbits molt diferents, que en un moment donat no podries adquirir si no tens una experiència com aquesta...”. (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

Els principals aprenentatges assolits amb la participació en l'Educació en el Lleure ofereixen un gran ventall d'experiències personals amb conseqüències molt positives des del punt de vista del desenvolupament personal: assumir responsabilitat, prendre decisions, generar capacitat de visió, capacitat d'incidència, motivació, possibilitat de tirar endavant reptes i iniciatives.

Els àmbits professional i laboral són els àmbits amb conseqüències més directes des del punt de vista de l'aplicació dels aprenentatges adquirits en el món de l'Educació en el Lleure, sobretot si l'àmbit professional està relacionat d'alguna manera amb l'àmbit socioeducatiu.

En primer lloc, els aprenentatges generals vinculats a les habilitats, les actituds i els valors, es reconeixen com a aprenentatges amb utilitat per a qualsevol àmbit professional. En el fons, l'experiència provoca un creixement personal, de manera que la majoria dels aprenentatges tenen una aplicació directa en l'àmbit laboral, sigui quin sigui: la capacitat de treball en equip, la capacitat de reflexió i l'actitud crítica, la capacitat per trobar recursos i elaborar projectes, etc.

D'altra banda, els responsables pedagògics coincideixen d'assenyalar que, pel que fa als aprenentatges de caràcter més instrumental, tècnic o procedimental, la seva

aplicabilitat depèn en gran mesura de l'àmbit laboral en què es treballi. En aquest sentit, les conseqüències seran més directes si es tracta d'un àmbit laboral relacionat amb el sector socioeducatiu.

En definitiva, la participació en l'àmbit de l'Educació en el Lleure atorga un valor afegit a les persones. Malgrat tot, s'assenyala que, tot i la importància quantitativa i qualitativa dels aprenentatges adquirits en el pas per l'àmbit de l'Educació en el Lleure, els joves no en són sempre conscients. Tot sembla indicar que amb el pas del temps i amb una més àmplia perspectiva de l'experiència global de participació, augmenta visiblement la consolidació dels aprenentatges i la consciència que es té d'aquests aprenentatges i de la seva utilitat en les diferents àrees de la vida.

7.3 Utilitat en l'àmbit laboral dels aprenentatges adquirits

Com ja hem assenyalat anteriorment, un dels trets característics de la majoria de formacions d'Educació en el Lleure és l'existència d'una gran diversitat en les motivacions i les expectatives de les persones en procés de formació. En aquest sentit, la inserció laboral és una de les motivacions d'una part de les persones que s'inscriuen a les formacions.

Com ens indica la majoria de les persones entrevistades, un percentatge dels alumnes que acudeixen a les formacions expressen la voluntat de treure el títol de monitor/a per poder desenvolupar feines remunerades (per exemple, en menjadors escolars, casals d'estiu, colònies, activitats extraescolars...). D'altra banda, una part dels alumnes vinculats a carreres universitàries de l'àmbit socioeducatiu –com educació social, magisteri, psicopedagogia...– arriba amb unes certes expectatives laborals relacionades amb el desenvolupament de les seves respectives professions.

Com reconeixen les persones entrevistades, però, per a la majoria dels alumnes l'objectiu laboral no és l'objectiu principal, tot i que després se'n serveixin d'alguna manera. Generalment, el col·lectiu d'alumnes que no acudeix a la formació amb clares expectatives professionals sol estar vinculat a moviments d'Educació en el Lleure a través de centres d'esplai o d'agrupaments.

Les formacions vinculades a l'Educació en el Lleure no es plantegen com a punt d'arrencada de la trajectòria laboral dels alumnes, ja que per a aquests la inserció laboral no és l'objectiu fonamental. Això no implica, però, que el pas pel moviment –tant per la formació teòrica com per l'experiència pràctica– no tingui conseqüències positives indirectes des del punt de vista de la inserció i el desenvolupament laboral i professional. En els casos

en què l'àmbit professional tingui relació amb l'àmbit socioeducatiu, aquestes conseqüències són encara més evidents.

De qualsevol de les maneres, sigui quina sigui la perspectiva adoptada, per tal de prendre consciència es considera necessari explicitar les múltiples utilitats que es desprenen de la participació al moviment de l'Educació en el Lleure.

7.4 Alguns reptes de futur

A continuació s'assenyalen algunes de les dificultats que les persones entrevistades van assenyalar sovint com a reptes de futur en l'àmbit de la formació i, més enllà, en l'àmbit de l'Educació en el Lleure.

Impuls del reconeixement social

Com en tot àmbit socioeducatiu, les tasques desenvolupades en l'àmbit del lleure impliquen una elevada responsabilitat, mentre que el reconeixement social continua essent força baix. Per això, un dels reptes més importants està relacionat amb la millora de la imatge i del reconeixement social de la tasca que es desenvolupa en aquest àmbit davant de problemàtiques socials greus. En definitiva, cal impulsar una millora de la presència i de la valoració social general. En aquest sentit, alguns dels entrevistats consideren que la qualificació professional pot representar un impuls del reconeixement social de l'Educació en el Lleure per part dels altres agents socials (famílies, empreses...).

En la mateixa línia d'impulsar el reconeixement social de l'Educació en el Lleure, els entrevistats assenyalen la necessitat de donar a conèixer amb major claredat els aprenentatges que s'hi adquireixen i la utilitat en tots els àmbits de la vida.

La consolidació de l'àmbit de l'Educació en el Lleure com a sector professional

L'àmbit de l'Educació en el Lleure constitueix un sector professional emergent, que encara que porta molts anys en funcionament, actualment està fent un encaix en el món professional. Actualment passa per un procés d'una certa "crisi d'identitat", amb un intens debat sobre el seu futur que té conseqüències en la formació.

Necessitat de consolidació d'un cos teòric propi

Hi ha dificultats per consolidar el cos teòric de l'Educació en el Lleure, perquè l'àmbit és molt divers i dinàmic. La manca de reconeixement social també afecta negativament en aquest sentit, ja que existeixen dificultats per a la recerca. Caldria doncs esmerçar esforços en la re-

cerca sobre l'àmbit per tal d'elaborar un cos teòric sòlid. En aquesta mateixa direcció, s'assenyala la necessitat d'impulsar l'obertura teòrica a altres disciplines, així com la potenciació de la coordinació i el treball en xarxa entre les diverses entitats i institucions.

Necessitat de comptar amb majors recursos

Sobre el terreny, i en la pràctica diària, als centres d'esplai i als agrupaments hi ha situacions de manca de recursos. Hi ha persones que poden arribar a desgastarse per haver impulsat la creació d'un esplai o agrupament i veure després com acaba desapareixent. Pel que fa a les formacions, això pot provocar dèficit d'equips humans de formadors i una certa precarietat econòmica.

Necessitat de treballar el compromís

La forma de treballar pròpia de l'àmbit de l'Educació en el Lleure comporta un gran potencial i també algunes dificultats, com és la necessitat de treballar amb el compromís personal. En aquest sentit, els moviments d'Educació en el Lleure no són aliens a la resta de la societat:

“No som aliens a la societat en la que vivim, sabem que l'individualisme és un valor predominant i per tant lluitem contra això...”. (Extret d'una entrevista a un responsable pedagògic)

La manca de consciència respecte a la necessitat d'adquirir un compromís pot generar conseqüències negatives en les dinàmiques del grup.

8. APRENENTATGES ADQUIRITS: LA VISIÓ DE MONITORS/ES I CAPS

Segons reconeixen els mateixos caps i monitors/es, el pas pel món de l'Educació en el Lleure aporta uns aprenentatges, sobretot en habilitats, actituds i valors, molt valuosos en les seves vides. Es considera que són útils tant en la globalitat de la vida personal com per al conjunt de la societat.

“És com una mica la vida o la societat. És com un mini món on aprens els principis bàsics que jo entenc de la societat, i els aprens sent un nen, i complementa una mica l'escola, això està claríssim”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

8.1 Aprenentatges adquirits

Les habilitats, les actituds i –menys– els valors i els coneixements, són els aprenentatges que més destaquen caps i monitors/es.

Coneixements

Tot i que l'aprenentatge de coneixements no és l'aspecte més remarcat per part de monitors/es i caps, sí que se n'esmenten alguns de principals com:

- L'assoliment de continguts sobre el mètode, l'ideari i la proposta educativa dels diversos moviments.
- L'aprenentatge de coneixements per a realitzar activitats i projectes amb un sentit pedagògic vinculat a l'ideari o a la proposta educativa del moviment, i per a convertir en vivencials totes les situacions en què es trobi el grup.
- L'adquisició de recursos per a la realització d'activitats adequades a les diverses edats i a les seves problemàtiques concretes. Per exemple, xerrades sobre tabaquisme en els grups de joves.
- L'aprenentatge de tècniques per a facilitar un paper més actiu dels infants i dels joves en les diverses activitats.
- Coneixements sobre la història i la posició dels diversos moviments amb relació a determinades qüestions, com la religió.

Habilitats

Entre les habilitats, es remarquen les que tenen en relació amb les persones. Sobretot en referència al tracte amb els nens i joves i l'habilitat per motivar-los, el fet de deixar-

los més autonomia i facilitar la seva pròpia iniciativa. Per altra banda, s'esmenta també l'aprenentatge d'habilitats socials que permet millorar la relació amb les famílies.

Així mateix, sobretot monitors/es i caps veterans, que sovint ocupen càrrecs de responsabilitat dins l'esplai o l'agrupament, posen molt d'èmfasi en habilitats de relació personal estretament vinculades al treball en equip. Concretament, fan referència a:

- La visió de conjunt, la coordinació i la confiança amb els companys
- L'assertivitat
- La cessió del protagonisme a la resta de caps i monitors/es
- La valoració de totes les opinions

Per altra banda, les habilitats de comunicació també són destacades. Concretament, es menciona l'adaptació del discurs a l'interlocutor, ja sigui el grup d'infants, el de joves, entre monitors/es o caps o a nivell de moviment. Així mateix, remarquen també l'aprenentatge de mesurar les conseqüències de l'expressió de les pròpies opinions amb caps i monitors/es més experimentats.

L'exercici de l'autoritat i el desenvolupament d'un rol de referent són també aprenentatges que es consideren rellevants. En aquest sentit, es fa referència a diversos aspectes:

- La proximitat amb el grup d'infants i l'aprenentatge de merèixer la seva confiança.
- La cessió d'autonomia “tractant-los com a persones i no com a nens”.
- L'ús de l'autoritat de forma reflexiva i raonada, intentant fer participants infants i joves dels motius de les seves decisions.
- La coherència entre el missatge que es transmet i el propi comportament, per exemple pel que fa a l'aplicació de valors com el diàleg o mesures de respecte per l'entorn.

Es destaquen també molt freqüentment les habilitats de gestió d'esdeveniments, ja siguin activitats amb els infants, reunions entre monitors/es o caps o actes a nivell d'esplai o d'agrupament.

S'hi inclou des de la cerca de nous reptes, a l'aprenentatge i potenciació de la creativitat i la imaginació, la planificació, l'organització i la flexibilitat per modificar allò

previst. Així mateix, es fa esment també de la capacitat d'adaptació als recursos disponibles i de cercar-los, per exemple a partir del treball en xarxa.

Per altra banda, es remarca l'habilitat d'anticipar problemes derivats de les diverses activitats, com per exemple les situacions de risc. L'habilitat de solucionar o reaccionar davant de determinades situacions com errors o conflictes al grup i incidències diverses, és també valorat per caps i monitors/es.

En darrer terme, s'esmenta també l'aprenentatge d'afrontar i plantejar situacions, en un primer moment vinculades a l'agrupament o a l'esplai i més endavant a altres entorns, d'una manera senzilla.

Actituds

Respecte a l'aprenentatge de les actituds, monitors/es i caps n'esmenten dues de principals.

Una primera, afavoridora de la convivència, que es concreta en:

- Una disposició a compartir, des de recursos materials fins a experiències i comportaments.
- Una actitud d'obertura, aproximació i comprensió de les persones i de les seves circumstàncies o opinions particulars, així com a noves situacions.
- La disposició vers la vinculació i la identificació amb el grup i el projecte de l'esplai o de l'agrupament. En aquest punt es posen de manifest diverses actituds que es consideren rellevants, com la constància i la responsabilitat de caps i monitors/es, però també dels infants i dels joves.

"Aquí tenim un compromís entre tots de venir, passar-nos-ho bé (...) la responsabilitat és de tots, és compartida. Quan ets monitor veus que tens més responsabilitat però has d'intentar que el nen tingui molt clar que allò sense ell no va. O sigui, nosaltres podem fer molt però si el nen no hi és i amb ganes...".
(Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

I una segona, l'actitud crítica, que posen de manifest principalment monitors/es i caps més veterans, i que fa referència a un doble vessant:

- El procés de qüestionament, crítica, reflexió i relativització de les normes de l'esplai o de l'agrupament i de la societat en general.
- L'autocrítica i, per tant, al coneixement personal.

Valors

Caps i monitors/es fan referència a alguns valors que consideren com a punt destacat del treball realitzat a les entitats d'Educació en el Lleure. Entre aquests destaquen:

- El respecte i la tolerància vers les persones, les seves opinions i els seus comportaments, ja siguin nens/es, caps, monitors/es o persones externes. En aquest sentit, alguns dels monitors/es o caps posen un èmfasi especial en el respecte i la inclusió de la diferència, en especial dels infants amb disminucions.
- L'honestedat en les diverses situacions i en les relacions personals. En concret, s'assenyala el reconeixement dels errors i les equivocacions pròpies.
- Els valors amb un marcat caràcter comunitari, com la participació social, ja sigui a través dels moviments d'Educació en el Lleure o d'altres entitats. La solidaritat, l'altruisme i la cooperació, enfront la competitivitat, així com la valoració del treball voluntari i el respecte per les normes de funcionament de l'esplai o l'agrupament que reverteix en el respecte per les regles de la societat.

Coneixements

Coneixements sobre l'ideari i la metodologia del Moviment	Psicologia infantil
Disseny i elaboració de projectes	Tècniques per adequar les activitats a les diverses edats
Tècniques per facilitar el rol actiu del grup	

Habilitats

Adaptació del discurs	Flexibilitat
Adaptació als recursos disponibles	Gestió d'esdeveniments
Afrontament de les situacions amb senzillesa	Lideratge
Anticipació de riscos	Motivació
Assertivitat	Organització
Assumpció de responsabilitats	Planificació
Autonomia personal	Presa de decisions
Autoritat raonada	Proximitat amb el grup
Cessió d'autonomia	Reacció davant de conflictes
Cessió de protagonisme	Resolució de problemes
Cerca de nous reptes	Rol de referent
Cerca de qualitat	Ser conseqüent

Cerca de recursos	Treball en equip
Coherència	Treball en xarxa
Competències de tracte i interacció personal	Treball per objectius
Confiança en els companys	Valoració de totes les opinions
Coordinació d'equips	Visió de conjunt

Actituds i Valors

Altruisme	Iniciativa
Autocrítica	Maduresa
Compartir	Obertura vers les persones
Compromís	Obertura vers situacions desconegudes
Consciència social	Participació social
Constància	Reflexió sobre les normes socials
Convivència	Respecte per l'entorn
Cooperació	Respecte per les normes
Creativitat	Respecte per les persones
Diàleg	Responsabilitat
Honestedat	Solidaritat
Identificació amb el grup	Tolerància
Identificació amb el projecte	

8.2 Valoració dels aprenentatges adquirits

8.2.1 La relació entre la formació i la participació quotidiana

Considerant la participació quotidiana i la formació que ofereixen els diversos moviments, caps i monitors/es consideren que la pràctica és el canal prioritari d'adquisició dels aprenentatges. Aquests aprenentatges es donen d'una manera integrada en la participació quotidiana i en les diverses situacions, sobretot en les situacions adverses. Monitors/es i caps valoren especialment el caràcter vivencial dels aprenentatges.

A més, monitors/es i caps més novells destaquen –com un recurs formatiu i de desenvolupament important– el paper de model i de guia que porten a terme els més veterans. També es remarquen els espais de col·laboració i trobada entre monitors/es i caps.

La relació entre persones d'edats diferents, per exemple entre monitors/es i caps i infants, s'apunta com un element formatiu positiu tant per als infants i joves com per als mateixos caps i monitors/es.

En conjunt, caps i monitors/es consideren que la formació rebuda des de la mateixa entitat d'Educació en el Lleure és molt aplicada i personalitzada, més que la donada des de les diferents Escoles de formació en el lleure infantil i juvenil.

“Et pots trobar que potser vindrà i et dirà: «això que has fet amb aquell xaval jo no t'ho aconsello per això, per això» i tu ja vas assimilant-ho tot. Clar, des de l'associació no saben del tot què és el que estàs fent allà (...) en definitiva, el dia a dia el que te'l controla és l'agrupament”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

Així i tot, en conjunt, caps i monitors/es coincideixen a reconèixer que formació i pràctica tenen un caràcter complementari i que les diverses formacions desenvolupen un conjunt de funcions específiques destacables:

- Són un espai de reflexió sobre els projectes i les activitats que es realitzen als agrupaments i als espais.
  - Aporten ordenació i sistematització metodològica i pedagògica a les activitats.
  - Faciliten la conscienciació sobre la importància de la tasca realitzada.
  - Validen en certa manera les activitats realitzades i aporten una base important a partir de la qual adquirir aprenentatges. En aquest sentit, es fa referència a la necessitat d'un procés de formació contínua. A més, és destacable que tots els moviments inclosos en l'estudi recomanen a monitors/es realitzar les formacions.
  - Són un element motivant i que aporta innovació a les diferents activitats.
  - Són un espai de treball de continguts tècnics i de gestió, per exemple de coneixements sobre psicologia infantil. De totes maneres, alguns assenyalen un cert dèficit formatiu entre caps i monitors/es sobre tècniques i coneixements específics.
  - Afavoreixen la identificació amb la proposta ideològica, pedagògica i metodològica dels diversos moviments.
- “[Formació i pràctica] són complementàries, una cosa sense l'altra no té sentit. Per a determinades qüestions, la part d'experiència pràctica és fonamental. Però la formació teòrica també és bàsica, perquè en ocasions anem fent i no donem temps als espais de reflexió, a la formació més teòrica”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

Es fa referència també a algunes característiques que, segons caps i monitors/es, influeixen positivament en les

formacions. Concretament, s'esmenta el caràcter vivencial dels cursos, el seu estil informal i el fet que alguns es realitzin durant períodes llargs (ponts i caps de setmana), en entorns allunyats o amb persones desconegudes.

8.2.2 Altres entorns on adquirir aquests aprenentatges

A banda de la participació als esplais i als agrupaments, s'identifiquen altres entorns en els quals seria possible adquirir alguns dels aprenentatges mencionats anteriorment. En aquest sentit, monitors/es i caps destaquen l'escola, la família i els amics. També es fa referència a la participació en altres entitats o al mateix lloc de treball. En segon terme, es fa referència a experiències més puntuals com la realització de cursos específics sobre temes concrets, la realització d'una beca Erasmus o la participació a projectes concrets com el Servei de Voluntariat Europeu que, entre altres, facilitaria l'aprenentatge de la convivència. En darrer terme, es fa referència a l'experiència vital, entesa com a conjunt, com una altra font d'aprenentatges.

“A veure, ho pots aprendre però depèn del teu entorn, de com siguis tu o sigui s'han de donar moltes característiques per... Tant així, és que no ho he trobat a cap lloc”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

“Són aprenentatges que potser els hagués tingut, però tenint 35 anys o 40 anys, quan la vida vulguis que no... Però ho aprens tard a base de bufetades. L'esplai, d'alguna manera o l'Educació en el Lleure d'alguna manera, avança tots aquests esdeveniments, no?”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

De totes maneres, segons caps i monitors/es alguns aprenentatges serien exclusius de la participació en el món de l'Educació en el Lleure, com el sentit crític o la capacitat de desenvolupar el rol de referent. Per altra banda, l'aprenentatge en aquests altres entorns no seria tan vivencial, integrat en el desenvolupament personal com a través de la participació en el món del lleure.

8.3 Repercussió dels aprenentatges adquirits

Caps i monitors/es consideren que, si han estat suficientment interioritzats, els aprenentatges adquirits en el seu pas pel món de l'Educació en el Lleure tenen una gran utilitat en diversos aspectes. Concretament, es fa referència a quatre grans esferes en què prenen una gran rellevància:

En primer lloc, en l'esfera del comportament personal dins i fora de l'esplai o l'agrupament. Es considera que

els valors, les actituds, les habilitats i els coneixements adquirits aporten maduresa i configuren un marc de comportament per afrontar les situacions. Es destaca l'interès per buscar nous reptes i projectes, la cerca dels recursos necessaris i la iniciativa personal. Per altra banda, es considera també que la participació a l'esplai o l'agrupament pot tenir conseqüències a nivell afectiu, ja que milloraria l'autoestima de la persona.

“De fet si ets monitor, ets monitor. No fas de monitor... és diferent. Si tu tens un rerefons, ets monitor. Si tu vas i fas que els nens ballin i cantin i ja està (...) és diferent”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

En segon lloc, en l'esfera de les relacions personals, ja sigui amb la família, els amics i els companys de feina o d'estudis. En aquest sentit, es destaca l'actitud d'obertura cap a les persones, la disminució de prejudicis i el treball sobre la convivència.

“La veritat és que sí, que es nota qui ha tocat tot aquest tema i qui no. Sobretot en el tema de la convivència. (...) Sí que és veritat que convius amb altres persones, que acabes aprenent a respectar als altres, la seva forma de ser i això, hi ha vegades que, doncs que hi ha gent que li costa o que... No, però es veu eh? Sí que es veu”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

En tercer lloc, en l'esfera del comportament en societat. Caps i monitors/es fan referència al respecte per les persones i per l'entorn, al fet de “pensar en conjunt, més enllà d'un mateix”. Així mateix, el pas per agrupaments i esplais influiria en el desenvolupament d'una major consciència social.

Finalment, en l'esfera de la vida acadèmica: els aprenentatges adquirits a l'esplai o a l'agrupament tenen també utilitat en l'esfera acadèmica, sobretot en determinats estudis, per exemple els d'educació social.

8.4 Utilitat en l'àmbit laboral dels aprenentatges adquirits

Caps i monitors/es, sobretot els de més edat, fan referència a elements diversos vinculats amb el món laboral que inclouen des de la influència en la projecció laboral que es podria derivar de participar en un agrupament o esplai, fins al desenvolupament professional una vegada inserits en el món laboral.

8.4.1 Projecció laboral

Tot i que l'experiència adquirida en el món de l'Educació en el Lleure es considera útil, la projecció laboral que

podria vincular-se a la tasca de cap o monitor/a no és un dels motius més importants per entrar a formar part d'un esplai o agrupament. En aquest sentit, es fa referència a alguns factors que explicarien, almenys en part, aquesta situació:

- El caràcter voluntari de les tasques que es desenvolupen als agrupaments i als esplais.
- Les minses condicions econòmiques i d'estabilitat laboral que, segons alguns caps o monitors/es, ofereix normalment aquest lloc de treball quan és retribuït.
- L'elevada implicació que es demana a caps i monitors/es en els moviments d'Educació en el Lleure, que no explicaria que estiguessin motivats únicament per la retribució econòmica.
- La distància o separació que alguns dels monitors/es i caps reconeixen posar intencionadament entre la seva activitat laboral i les tasques que desenvolupen en l'àmbit de l'Educació en el Lleure.

“No crec que ningú compti amb que fer de monitor porti una sortida laboral. A veure, sí que la porta, però està tan complicat no crec que ho vegin com una sortida laboral. (...) No és una feina molt ben pagada, que et doni una estabilitat (...) per això molta gent no s'ho planteja”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

En contrapartida, es considera que l'ingrés a una d'aquestes entitats es deu més a aspectes personals com l'interès, la satisfacció, la descoberta o les relacions familiars amb l'esplai o l'agrupament.

“Jo en el meu cas estic en un lloc que tot són voluntaris (...) per tant és amor a l'art. O sigui no estàs pensant en una feina (...). Estic aquí i quan vagi a treballar en trauré alguna cosa, no estic aquí perquè quan vagi a treballar... O sigui el concepte és al revés...”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

Tot i això, s'esmenta que treure els crèdits de lliure elecció de la carrera sí que és un motiu pel qual diverses persones volen obtenir la titulació de monitor/a i, en determinats casos, realitzar la part pràctica a l'esplai o agrupament. En aquest sentit, s'esmenta que amb freqüència aquestes persones acaben per continuar a l'entitat una vegada finalitzat el període de pràctiques.

8.4.2 Orientació acadèmica i professional

Respecte a l'orientació acadèmica i professional, majoritàriament es considera que la participació en un esplai o agrupament no ha influenciat directament en la tria dels

estudis realitzats ni en la professió. Cal puntualitzar però que, segons perceben alguns caps i monitors/es, en els casos en què es té ja un interès per certs àmbits, com l'educatiu, el pas pel lleure infantil i juvenil pot representar una influència decisiva.

De totes maneres, segons alguns monitors/es i caps, els aprenentatges, i concretament els valors –per exemple de respecte per l'entorn–, adquirits en la participació guiarien en certa manera la trajectòria laboral de les persones que els han interioritzat. D'aquesta manera dificultarien que s'acabessin ocupant llocs de treball que puguin contradir-los.

8.4.3 Inserció laboral

Es considera que la utilitat d'haver passat per l'esplai o l'agrupament amb relació a la inserció laboral dependria molt del sector de treball. Així, en el mateix àmbit del lleure infantil i juvenil hi hauria llocs de treball accessibles, com fer de monitor/a de casal d'estiu o de menjadors. Aquesta és una tasca que molts dels caps i monitors/es realitzen o esperen realitzar durant els estius o mentre estudien i és una motivació per fer el curs de monitor/a.

Igualment, caps i monitors/es destaquen la utilitat que el pas pel món de l'Educació en el Lleure pot tenir per a la incorporació en llocs diversos on calgui ensenyar i tractar infants. Principalment, en l'àmbit de l'educació social, però també en feines com visites guiades a museus i altres del sector del turisme.

De totes maneres, es percep que la inserció al món laboral no és un aspecte prioritari per als diversos moviments. Es considera que els moviments han realitzat o podrien realitzar accions per facilitar la inserció laboral de caps o monitors/es, dins el sector de l'Educació en el Lleure com casals d'estiu o menjadors i en altres afins a les tasques realitzades en els moviments, com l'educació i el treball social.

En aquest sentit, caps i monitors/es més veterans fan referència a algunes circumstàncies que dificulten que la tasca de monitor/a representi una sortida laboral real:

- La poca valoració social d'aquest rol, encara que segons alguns hauria augmentat en els darrers anys.
- La complicació que suposa haver de consensuar les posicions dels diversos moviments amb les administracions.

Respecte a la utilització de l'experiència en el món de l'Educació en el Lleure en la inserció al mercat laboral, per exemple en els currículums, caps i monitors/es perceben que s'explicita majoritàriament si es cerca una feina que hi

estigui directament relacionada. En aquest sentit, es considera que en general, en cas de tenir la titulació, es posa més èmfasi en aquest fet que en l'experiència adquirida.

“A l'hora de dir «ho faig servir o no ho faig servir», compta molt més la idea de dir «ho faig servir pel fet d'haver estat amb nanos, que és un punt més per a que em donin la feina», que el dir «ho faig servir perquè tots els aprenentatges que he fet al cau em poden ajudar a fer aquesta feina...”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

L'ús d'aquesta experiència a les entrevistes de selecció és més variable, ja que en general s'expressa i s'aprofundeix si l'entrevistador fa esment del tema.

Per altra banda, per a la inserció en sectors més allunyats seria menys freqüent utilitzar l'experiència en els currículums i entrevistes o, si més no, se li donaria menys èmfasi. Igualment, quant més temps ha transcorregut des del moment en què es deixa el món de l'Educació en el Lleure, menys s'accentua aquesta experiència com a aspecte positiu per a la inserció laboral.

En aquest sentit, caps i monitors/es perceben i manifesten l'existència d'un estereotip al voltant del món de l'Educació en el Lleure que fa que siguin vistos com a “hippies” o “cumbes” en altres àmbits. Aquesta situació comportaria que molts monitors/es o caps s'inhibissin a l'hora de presentar la seva experiència com un punt favorable.

De totes maneres, monitors/es i caps entrevistats coincideixen a considerar important l'experiència adquirida com un recurs per a la inserció laboral i a reivindicar-ne la utilització.

“Jo crec que, si ho tens, ho hauries de posar, t'ho valorin o no t'ho valorin. Perquè si no ho valorem nosaltres mateixos...”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

“Per dir: «sóc escolta i pel fet de ser-ho se suposa que tinc no sé si unes característiques, però sí uns aprenentatges que probablement algú amb una vida paral·lela a la teva, però que no hagi estat al cau, probablement no tingui...”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

Per altra banda, monitors/es i caps no destaquen que, en general, el món de l'Educació en el Lleure els hagi aportat contactes per facilitar la seva inserció en el món laboral. Cal puntualitzar però, que en feines més afins podria convertir-se en un aspecte més remarcable.

8.4.4 Desenvolupament professional

Majoritàriament, monitors/es i caps consideren que l'experiència adquirida en el moviment de lleure infantil i juvenil és més valuosa en el desenvolupament professional una vegada s'està treballant, que en el moment d'insertar-se en el món laboral. En aquest sentit, els aprenentatges adquirits podrien agrupar-se en dues grans àrees, una més dirigida a la tasca concreta i una altra referida a les relacions amb les persones que formen part de l'esfera laboral de cadascú.

Pel que fa als aprenentatges més vinculats a la realització de tasques, es posa l'èmfasi en l'habilitat d'assumir responsabilitats, prendre decisions, planificar i liderar i en el rendiment. Es remarca també l'aspecte actitudinal que segons caps i monitors/es té importància en el desenvolupament laboral. En concret, s'esmenta l'actitud assertiva, la constància, l'ànim d'assolir els objectius marcats i la cerca de la qualitat en les feines. En darrer terme, s'esmenta la similitud d'alguns processos propis de l'àmbit del treball (aprenentatge per problemes) i metodologies del món de l'Educació en el Lleure (la pedagogia del projecte) i l'avantatge que suposa haver-hi treballat anteriorment.

Respecte a les relacions personals en l'àmbit professional, caps i monitors/es accentuen sobretot les habilitats per treballar en equip i en petits grups, i en concret les habilitats de comunicació amb els companys. Per altra banda, el fet de donar importància a aquest factor és vist també com una característica relacionada a l'experiència en el món del lleure infantil i juvenil.

S'esmenta també l'aplicació en el lloc de treball de valors característics de l'esplai o l'agrupament, principalment la sinceritat i l'honestedat, com quan cal reconèixer errors propis. Així mateix, altres actituds com l'adaptació a noves situacions i el “bagatge vital” que aporta el món de l'Educació en el Lleure són destacats per caps i monitors/es també amb relació al desenvolupament laboral.

A més, en professions més relacionades amb el món del lleure infantil o juvenil com l'educació social o el magisteri seria possible aplicar dinàmiques i tècniques concretes a l'entorn laboral, així com noves idees.

“Però si realment et donen aquella oportunitat, la persona per mi té tot un bagatge d'aprenentatges molt vàlid per desenvolupar aquella feina...”. (Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

9. COMPARACIÓ D'APRENTATGES

9.1 Comparació entre els aprenentatges que assenyalen monitors/es i caps i els que assenyalen els responsables pedagògics

En general, i més enllà de les diferències que esmentarem més endavant, la percepció que tenen responsables pedagògics i monitors/es i caps sobre l'experiència de participació en l'àmbit de l'Educació en el Lleure és força similar.

En primer lloc, tant els responsables pedagògics com els monitors/es o caps coincideixen a destacar que un dels resultats més importants de l'experiència és el creixement personal, amb conseqüències importants en tots els àmbits de la vida. D'altra banda, també coincideixen a considerar que tot i que els aprenentatges no són exclusius de l'Educació en el Lleure, es tracta d'un context privilegiat en tant que permet l'adquisició de coneixements, habilitats, actituds i valors d'una forma integral, vivencial i intensiva.

Pel que fa als diferents tipus d'aprenentatges, tant joves monitors/es i caps com responsables pedagògics coincideixen a valorar l'adquisició d'habilitats en primer lloc, la d'actituds i valors en segon lloc i, en darrer terme, l'adquisició de coneixements. La importància relativa que atorguen monitors/es i caps a l'aprenentatge d'habilitats es situa per sobre, però, de la que donen els responsables pedagògics. En contraposició, aquests darrers semblen donar més importància als coneixements que es transmeten a través de les formacions. Cal assenyalar que, tot i que no sempre ho fan explícit al seu discurs, totes les persones implicades en l'Educació en el Lleure assumeixen de manera implícita que aquest àmbit compleix un rol bàsic en la transmissió de valors.

De forma general, els aprenentatges que destaquen els responsables pedagògics i els que destaquen monitors/es o caps coincideixen força. En tots dos casos s'assenyala el treball en equip, la responsabilitat, la gestió de les relacions personals i les habilitats comunicatives com a aprenentatges bàsics adquirits amb el pas per l'esplai o l'agrupament. També coincideixen a donar importància al mètode específic del moviment de lleure infantil i juvenil al qual pertanyen, sobretot les persones vinculades a moviments escoltes.

Les diferències tenen a veure més amb l'èmfasi que hi posen uns i altres que en els diferents tipus d'aprenentatges. En aquest sentit, alguns dels aprenentatges que destaquen els responsables pedagògics no coincideixen amb els que destaquen monitors/es i caps, i viceversa. Aquesta situació està probablement vinculada a les diferències

en la trajectòria d'uns i altres, en el rol que desenvolupen i, per tant, en la perspectiva que finalment adquireixen. Així doncs, monitors/es i caps destaquen aprenentatges més concrets i aplicats, mentre que els que esmenten els responsables pedagògics són de caire més global i integral, probablement per la diversitat de rols que han desenvolupat al llarg de la seva llarga trajectòria en l'àmbit del lleure infantil i juvenil. En aquest sentit, per exemple, els darrers –i en alguns casos monitors/es i caps amb més experiència– emfatitzen els aprenentatges vinculats al vessant associatiu de l'Educació en el Lleure o la valoració dels principis democràtics que segons reconeixen aporta la participació en aquest tipus d'entitats. Igualment, el desenvolupament de consciència crítica i el compromís, per exemple, són adquisicions destacades pels responsables pedagògics i, en menor mesura, pels joves.

Respecte a aprenentatges vinculats al desenvolupament personal, s'observen algunes distincions en el mateix sentit. D'aquesta manera, mentre els responsables pedagògics esmenten aprenentatges com el desenvolupament del raonament abstracte, l'actitud reflexiva o la gestió de les reflexions personals, caps i monitors/es es dirigeixen amb més freqüència a qüestions més aplicades al treball. Així, fan referència a qüestions com l'eficàcia, la qualitat o a la constància en el treball. De forma contrària, la gestió de recursos, les habilitats comunicatives, la capacitat de reacció davant de diferents situacions o l'adquisició de valors són aprenentatges destacats per monitors/es i caps i no tant pels responsables pedagògics.

Per altra banda, però, caps i monitors/es i responsables pedagògics coincideixen a assenyalar que les entitats d'Educació en el Lleure faciliten diversos aprenentatges que consideren rellevants en l'àmbit laboral, com l'elaboració de projectes, la gestió i l'administració de recursos, la responsabilitat o la integritat i la coherència personal.

Tot i així, s'ha de dir que el fet que no ho facin explícit en el moment de l'entrevista no significa que no es valori l'adquisició d'aquells aprenentatges, sinó que senzillament no ho han destacat en aquell moment.

Es detecten algunes diferències en la valoració que es fa sobre els diferents canals d'aprenentatge. Monitors/es i caps destaquen coneixements i habilitats més concretes i aplicades, i donen més importància a les habilitats adquirides a través de la pràctica diària als esplais o als agrupaments. Així, els aprenentatges que destaquen estan molt relacionats amb el rol que desenvolupen amb relació al grup de nens/es, per exemple l'adquisició de coneixements sobre tècniques i recursos per dinamitzar i motivar grups. D'altra banda, monitors/es i caps també donen una importància especial a l'adquisició d'habilitats comunicatives i relacionals.

Pel que fa a l'impacte dels aprenentatges en l'àmbit laboral, cal assenyalar que monitors/es i caps semblen tenir-ho més present o, en tot cas, semblen estar més disposats a fer-hi referència. Com ja hem vist anteriorment, les conseqüències que es destaquen a nivell laboral estan especialment vinculades al desenvolupament professional, i en alguns casos es fa referència a aspectes més concrets, com l'ús de l'experiència en l'àmbit de l'Educació en el Lleure a les entrevistes de feina o en els currículums. En canvi, es fa evident que als responsables pedagògics els queda més lluny l'experiència i, tot i que coincideixen que els aprenentatges tenen una utilitat laboral i professional, no valoren de forma concreta què o de quina manera.

Malgrat que tots els participants en l'estudi coincideixen a valorar especialment l'adquisició d'aprenentatges a través de la pràctica, en el sentit que facilita l'aprenentatge vivencial i significatiu, els responsables pedagògics posen molt èmfasi en la formació teòrica, i formulen la necessitat de fer correctament aquesta formació i aprofitar-la al màxim.

Finalment, per tal d'augmentar l'aportació dels Moviments d'Educació en el Lleure al conjunt de la societat, tots els participants en l'estudi assenyalen com a repte la necessitat de millorar la valoració social d'aquest àmbit educatiu i el reconeixement del seu rol en el desenvolupament vital i social de les persones que hi han participat.

Gràfic 1. Comparació entre els aprenentatges que assenyalen monitors/es i caps i els que assenyalen els responsables pedagògics

Responsables pedagògics			
Monitors/es i caps			
Coneixements	Associacionisme i participació		
	Coneixements culturals		
	Coneixements de l'entorn		
	Coneixements de psicologia i psicopedagogia		
	Coneixements sobre els moviments		
	Elaboració de projectes		
	Metodologies		
	Tècniques de gestió de grups		
Habilitats	Dinamització i motivació de grups de persones		
	Eficàcia i qualitat en el treball		
	Esperit crític		
	Flexibilitat i capacitat d'adaptació		
	Gestió de les relacions personals		
	Gestió d'equips de treball		
	Gestió i administració de recursos		
	Habilitats comunicatives		
	Lideratge		
	Parlar en públic		
	Planificació i organització		
	Presa de decisions		
	Raonament abstracte		
	Resolució de conflictes		
	Treball en equip		
	Treball en xarxa		
Actituds i valors	Actitud dialogant		
	Actitud reflexiva		
	Adquisició de valors socials		
	Assetivitat		
	Autocrítica i coneixement personal		
	Autonomia i autogestió		
	Compromís		
	Confiança		
	Consciència del valor de l'educació		
	Constància		
	Convivència		
	Creativitat i imaginació Humilitat		
	Implicació i participació social		
	Iniciativa		
	Innovació		
	Integritat i coherència personal		
	Maduresa		
	Respecte i tolerància		
	Responsabilitat		
	Saber valorar les coses		
Sentiment de pertinença al grup			
Valoració de l'esforç			
Valors democràtics			

9.2 Comparació entre els aprenentatges que assenyalen monitors/es i caps i els que es valoren en els processos de selecció

En aquest apartat pretenem comparar els coneixements, les habilitats, els valors i les actituds que assenyalen haver adquirit monitors/es i caps a través de la seva experiència de participació en l'Educació en el Lleure, amb els aprenentatges que més es valoren en els processos de selecció de personal.

La informació sobre el que es valora del perfil dels candidats en els processos de selecció s'ha extret de l'estudi que l'Observatori del Tercer Sector va elaborar per al Consejo de Juventud de España, publicat l'any 2006 sota el nom de "El moviment associatiu juvenil: escoles de ciutadania. La valoració social dels aprenentatges a les organitzacions juvenils" (Vidal et al., 2006). L'estudi es centra en la valoració social dels aprenentatges en les organitzacions juvenils des de diferents actors socials, entre altres, les empreses de selecció de personal.

A continuació presentem una representació gràfica que facilita la comparació entre els aprenentatges que assenyalen uns i altres: d'una banda, els joves que han participat en les entitats d'Educació en el Lleure, i de l'altra els responsables dels processos de selecció.

Com podem veure al gràfic 2, la pràctica totalitat dels aprenentatges que es valoren en els processos de selecció de personal –amb l'excepció de l'aprenentatge relacionat amb 'afrontar reptes'– han estat assenyalats pels joves com a adquisicions del seu pas per l'esplai o agrupament. No deixa de resultar destacable aquesta coincidència.

En canvi, però, caps i monitors/es remarquen molts altres aprenentatges, tant habilitats com actituds i valors, que no s'han esmentat per part dels responsables dels processos de selecció. En aquest sentit, és destacable que no s'hagin referit a qüestions que poden considerar-se estretament vinculades al treball, com la presa de decisions, l'eficàcia i qualitat en el treball o la valoració de l'esforç. El desconeixement que mostren les empreses sobre el món de l'Educació en el Lleure i els aprenentatges que s'hi adquireixen provoca que, en els processos de selecció de persones, als joves que han estat monitors/es o caps no se'ls valori especialment aquesta experiència.

Gràfic 2. Comparació entre els aprenentatges que assenyalen monitors/es i caps i els que es valoren en els processos de selecció (Vidal et al., 2006)

Responsables pedagògics			
Monitors/es i caps			
Coneixements	Coneixements sobre els moviments	■	
	Tècniques de gestió de grups	■	
	Coneixements de psicologia i psicopedagogia	■	
Habilitats	Treball en equip	■	■
	Resolució de conflictes	■	■
	Esperit crític	■	■
	Habilitats comunicatives	■	■
	Parlar en públic	■	■
	Afrontar reptes	■	■
	Gestió i administració de recursos	■	■
	Lideratge	■	■
	Dinamització i motivació de grups de persones	■	■
	Gestió d'equips de treball	■	■
	Presa de decisions	■	■
	Flexibilitat i capacitat d'adaptació	■	■
	Planificació i organització	■	■
	Eficàcia i qualitat en el treball	■	■
Treball en xarxa	■	■	
Actituds i valors	Responsabilitat	■	■
	Compromís	■	■
	Creativitat i imaginació	■	■
	Innovació	■	■
	Autocrítica i coneixement personal	■	■
	Humilitat	■	■
	Maduresa	■	■
	Constància	■	■
	Actitud dialogant	■	■
	Assertivitat	■	■
	Confiança	■	■
	Integritat i coherència personal	■	■
	Implicació i participació social	■	■
	Respecte i tolerància	■	■
	Convivència	■	■
Adquisició de valors socials	■	■	
Valoració de l'esforç	■	■	

10. EVOLUCIÓ AMB EL TEMPS DELS APRENTATGES ADQUIRITS

10.1 Visió de monitors/es i caps

Quant a l'evolució dels aprenentatges adquirits i la consciència sobre aquests aprenentatges, és possible distingir dos grans vessants. D'una banda, l'evolució personal que perceben caps i els monitors/es des de l'inici de la seva activitat fins al moment actual i, de l'altra, les variacions entre els més novells i els més experimentats.

Caps i monitors/es coincideixen a assenyalar que a mesura que s'adquireix més experiència, augmenta el coneixement sobre tècniques concretes per aplicar amb el grup d'infants i joves i les habilitats per a tractar-los i comunicar-se tant amb ells com amb la resta de caps o monitors/es. És curiós constatar que, en ocasions, aquestes millores serien més perceptibles per altres persones que pel mateix cap o monitor/a.

Per altra banda els que tenen més experiència mostren una percepció més àmplia de l'educació en el món de l'Educació en el Lleure. Si en un primer moment les tasques i l'atenció de monitors/es i caps es centra en la realitat del grup o de l'entitat, després va evolucionant cap a una visió de conjunt, tant del propi moviment com de l'Educació en el Lleure en general. En aquest sentit, sembla que augmenta la consciència de les repercussions que tenen les accions particulars d'un/a cap o d'un/a monitor/a en el conjunt de l'esplai o de l'agrupament.

Així mateix, s'explicita una evolució en la percepció de les aportacions del pas per les entitats de l'Educació en el Lleure. Aquesta percepció augmentaria amb el temps i sobretot amb la diversitat de tasques i rols, que augmenta amb els anys. L'evolució de la trajectòria, els diversos aprenentatges necessaris per realitzar algunes tasques (com per exemple la gestió dels equips de caps i de monitors/es, l'adaptació del discurs a interlocutors diversos i la gestió burocràtica de l'entitat) i la consciència sobre aquests rols, faciliten també una major valoració del món del lleure infantil i juvenil. Concretament, un dels aprenentatges que caps i monitors/es consideren que marca més la diferència en el temps és la consciència de la seva influència sobre els infants.

Paral·lelament, s'expressen canvis en el compromís, els comportaments, els interessos o les actituds individuals, així com en el ritme d'adquisició dels aprenentatges. D'aquesta manera, alguns caps i monitors/es veterans assenyalen que és comú tenir uns interessos molt específics quan es comença a desenvolupar l'activitat de cap o monitor/a, per exemple de tracte amb els infants,

i que poden acabar convertint-se en inquietuds més àmplies, com qüestions relacionades amb la participació i el teixit associatiu global. També es fa menció del ritme d'adquisició dels diversos aprenentatges: si bé és sostingut, es percep que és més intens en els primers anys i que posteriorment s'estabilitza. En canvi, alguns consideren que la interiorització i la incorporació dels valors, les habilitats i les actituds en el comportament personal fora de l'agrupament o de l'esplai és més probable entre caps o monitors/es que tenen un cert recorregut. Segons ells, a partir de dos anys de trajectòria.

“A mida que passa el temps també agafes més responsabilitats, tens un altre paper, comences a veure que el món del lleure és molt més ampli, que és important tot aquest tema associatiu (...) i comences a donar més importància al tema del compromís...”.
(Extret d'una entrevista a un/a monitor/a o cap)

Monitors/es i caps amb més trajectòria assenyalen algunes circumstàncies que faciliten la consciència sobre l'adquisició i el desenvolupament dels aprenentatges, com ara el fet de treballar amb un equip de caps o monitors/es novells o en situacions adverses. Assenyalen que, en aquests casos, es posa de manifest el bagatge acumulat, la responsabilitat, la capacitat de reacció davant de situacions imprevistes o el coneixement sobre els procediments a seguir.

Així mateix, monitors/es i caps perceben el contacte amb el Moviment i la seva estructura com un element que ajuda a l'adquisició d'aprenentatges i a la presa de consciència sobre aquests aprenentatges, ja que permet el contacte i la posada en comú d'experiències i recursos amb els altres caps i monitors/es.

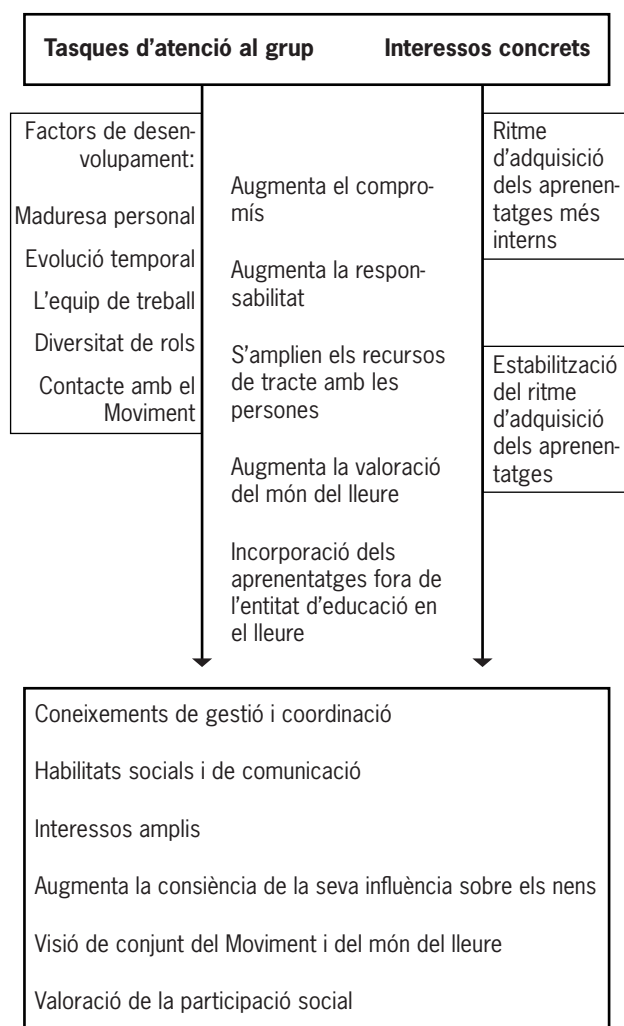
Respecte a la diferència entre els monitors/es i caps més novells i els més veterans, es destaca una evolució dels aprenentatges, principalment relacionada amb tres factors: el rol o càrrec que s'ocupa, el temps que es porta a l'agrupament o esplai i la maduresa de la persona.

De manera més específica, s'esmenta que un càrrec de més responsabilitat dins de l'entitat facilita el desenvolupament de diversos coneixements, com l'elaboració d'un pressupost per a activitats conjuntes o la formulació d'un projecte. Igualment, s'aplicarien més específicament habilitats com la presa de decisions, la visió de conjunt en termes econòmics, pedagògics o altres i la coordinació d'equips. També les habilitats socials i de comunicació com l'adaptació del discurs a públics més diversos, l'assertivitat o la valoració de totes les opinions, es posarien en pràctica més habitualment en aquests càrrecs.

El temps de participació en un agrupament o en un esplai amplia doncs els recursos per tractar amb les

persones i, sobretot, mitjançant l'acompanyament dels més veterans, contribueix a augmentar la reflexió sobre les pròpies accions i comportaments. En aquest sentit, es posa un accent especial en l'augment de la responsabilitat i el compromís, així com en la conscienciació de la seva importància.

Gràfic 3. Evolució dels aprenentatges amb el temps

10.2 Perspectiva de les persones amb trajectòria professional rellevant

Els textos que trobareu a continuació són un recull de reflexions extretes de les entrevistes a persones de trajectòria professional rellevant que en la seva joventut van formar part d'alguna entitat d'Educació en el Lleure. Per tal de concretar les persones que finalment han estat entrevistades s'han tingut en compte diversos criteris, bàsicament l'equilibri en el gènere o la representació dels diversos sectors professionals, com l'empresarial,

el sindical, l'acadèmic o el polític. Aquests criteris han estat els prioritaris en la selecció de les persones, per sobre del criteri de pertinença a un o altre moviment d'Educació en el Lleure. Per aquesta raó, així com per raons històriques, en molts casos els entrevistats han estat vinculats a Minyons Escoltes Guies Sant Jordi de Catalunya.

En relació amb això cal assenyalar també que les idees exposades a continuació corresponen a la vivència i la visió de les persones entrevistades sobre l'àmbit de l'Educació en el Lleure en general –al marge del moviment en què han participat–, sobre el rol social que compleix, la pedagogia o el moment històric en què van viure la seva experiència.

Com veurem en les següents pàgines, tots els entrevistats valoren la seva experiència de participació en el món de l'Educació en el Lleure en tant que experiència fonamental a través de la qual van adquirir un seguit d'aprenentatges que difícilment haurien pogut adquirir d'una altra manera o per una altra via. Els aprenentatges que destaquen més habitualment són l'estimació per l'entorn, el compromís amb la societat, les habilitats de relació amb les persones, el rigor i la qualitat en el treball, les habilitats de gestió, la responsabilitat i la capacitat de relativitzar.

En general, tenen una visió més global del pas pel món de l'Educació en el Lleure i es mostren més conscients de la importància d'aquesta experiència per al món laboral. D'altra banda, destaquen el rol social i educatiu que desenvolupen les entitats d'Educació en el Lleure, com a complement del rol de la família i l'escola, aportant valors i aprenentatges específics. En aquest sentit, ressalten que dels polítics actuals molts havien passat pel moviment d'Educació en el Lleure.

Finalment, valoren el rol històric i social de l'Educació en el Lleure durant la dictadura i la transició democràtica, com a escola de coneixement del país i de recuperació de la memòria històrica.

Tot i que la majoria no tenen una relació directa amb els moviments en què van participar, quasi tots hi continuen mantenint algun tipus de vinculació en l'actualitat.

Seguidament es presenta, per ordre alfabètic segons el cognom, una síntesi de les principals aportacions que cadascuna de les persones amb trajectòria professional rellevant han fet a l'estudi.

José Luís Domínguez Márquez

José Luís Domínguez (46 anys) ha estat durant 12 anys vinculat a un esplai de la Federació Catalana de l'Esplai –el

Club Infantil i Juvenil de Bellvitge–, com a nen i després com a monitor. El seu primer contacte amb l'esplai va ser quan el van venir a buscar mentre jugava al carrer. Actualment, continua estant-hi vinculat com a membre de l'Associació del Club, i com a pare que hi ha portat les seves filles, a part de les relacions d'amistat que continua mantenint amb alguns membres. Fou responsable de secretaria del seu esplai, on es va iniciar en la informàtica. Actualment, és responsable informàtic de CCOO Catalunya.

José Luís Domínguez fa una valoració molt positiva de la seva experiència a l'esplai i dels aprenentatges que aquesta experiència li va proporcionar. Li costa imaginar un altre context en què sigui possible passar per una experiència similar, que suposa un aprenentatge intensiu i vivencial, així com la possibilitat d'incidir en l'entorn més proper. Menciona l'equilibri entre la motivació i els interessos dels propis infants i l'element educatiu i el foment de la identificació i el compromís amb el grup.

D'altra banda, assenyala que el conjunt de valors i competències que va adquirir li han estat molt útils a la vida i han potenciat el seu desenvolupament personal. Destaca la vivència per les seves conseqüències de tipus cultural, sobretot en l'estimació pel país i per la llengua.

Considera l'Esplai com a espai de socialització de primer ordre, que complementa la tasca educativa de la família i de l'escola. En la societat del coneixement, davant l'augment de les responsabilitats a què ha de fer front l'escola, resulta imprescindible una tercera institució que cobreixi el rol socialitzador que desenvolupa actualment l'Educació en el Lleure. Així, afirma que aquest àmbit afavoreix l'impuls de l'esperit crític i possibilita l'aprenentatge de manera integral i vivencial. D'altra banda, l'esplai és un espai integrador en què tothom té cabuda, capdavanter a nivell educatiu i font de persones precursors. Considera essencial la coordinació entre el conjunt de les institucions educatives:

“El nen que es mou en un marc on aquestes tres institucions funcionen, es posen d'acord... té més possibilitats de sortir-se'n”.

Destaca alguns aprenentatges, amb utilitat des del punt de vista professional, com per exemple les habilitats relacionals i comunicatives, el treball en equip, el treball per objectius, la gestió del temps, la gestió de projectes o la capacitat de mantenir la calma davant la pressió. També destaca especialment el que va suposar l'esplai en l'estimació per l'entorn, sobretot pel país i la llengua, que considera molt important en determinats barris. Com a actituds i valors, destaca la confiança, l'autonomia, la responsabilitat, l'esperit crític, la voluntat de millora i la transformació social.

José Luís Domínguez fa una valoració especial del que li va marcar l'experiència de l'esplai en la forma de desenvolupar la seva feina, tenint en compte la gent, sense tancar-se només en la seva parcel·la, amb capacitat de veure les coses des de diferents punts de vista.

Opina que tot i que la societat dona cada vegada més importància als aprenentatges que s'adquireixen a l'esplai, es tendeix a demanar-ho a l'escola, sense acabar de valorar el rol de l'Educació en el Lleure en aquest sentit.

Bet Font i Montanyà

Bet Font (42 anys) va estar vinculada durant 10 anys a Minyons Escoltes Guies Sant Jordi de Catalunya. Inicialment va ser cap d'unitat i després va ser cap d'agrupament de l'Agrupament Escolta Comte Jofre i Verge de Rocaprevera de Torelló. Posteriorment va formar part de l'Àrea pedagògica del moviment. Actualment és membre de la Fundació Josep Sans, que té com a missió donar suport a moviments i institucions de joventut que utilitzin el mètode escolta, i continua mantenint relació amb persones vinculades amb l'escoltisme.

Bet Font va estudiar Biologia. La seva carrera professional va començar com a cap d'estudis de l'escola taller La Carrera (Torelló) durant tres anys. Després fou cap de divisió de campanya d'educació ambiental de la companyia de serveis ambientals La Vola (Manlleu), educadora d'escola de natura i responsable de l'àrea de campanyes de promoció ambiental. Entre 1999 i 2004 fou regidora de l'Ajuntament de Torelló (fins a 2001, al capdavant de la Regidoria de Promoció Econòmica i Medi Ambient) i fins fa poc ha estat diputada i forma part del Grup Parlamentari d'Iniciativa per Catalunya Verds - Esquerra Alternativa.

Bet Font fa una valoració molt positiva de la seva experiència a Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya. Tot i que des del principi ja n'era conscient, ha estat sobretot després, amb la perspectiva i amb el pas del temps, que s'ha adonat del veritable valor de la seva experiència:

“A mesura que passa el temps i que tu formes part d'equips pedagògics, llavors n'ets més conscient...”.

Els aprenentatges que destaca haver extret del seu pas pel Moviment tenen a veure amb les habilitats relacionals i comunicatives –per exemple, parlar en públic o intervenir davant de la gent–, la dinamització i la gestió de grups de persones i les habilitats organitzatives. Pel que fa a les actituds i els valors, destaca l'autoconeixement, la responsabilitat, el respecte pels altres i per les diferents maneres de fer, la relativització, saber veure les coses des de diferents punts de vista.

Un altre element que destaca per sobre dels altres és la 'metodologia del projecte'. En aquest sentit, fa una valoració especialment positiva dels aprenentatges relacionats amb la gestió del projecte, per exemple, impulsar la participació activa dels infants i joves en totes les fases del projecte, des del seu inici a la seva fi.

Finalment, respecte als valors que considera més importants, fa referència al compromís amb la societat, la implicació activa en la transformació de l'entorn i l'impuls dels valors democràtics.

Malgrat que es mostra plenament conscient del valor dels aprenentatges que s'adquireixen amb el pas per l'escoltisme, Bet Font considera però que existeixen altres entorns on es poden adquirir, tot i que de manera diferent:

“Per molt que valori molt l'escoltisme, jo crec que sí hi ha altres llocs on es pot fer (...) segurament que no és tan global ni contempla tants àmbits (...) El teu aprenentatge personal el pots fer de sumes de coses que facis en altres llocs”.

Respecte a la utilitat d'aquests aprenentatges, Bet Font afirma haver-la trobat tant per a la vida personal com per a la seva trajectòria professional. La seva vinculació a l'escoltisme fou posterior a l'entrada a la Universitat, de manera que en el seu cas no va influir en la tria de la carrera. Al contrari, sembla que el fet d'estudiar biologia sí que va afectar d'alguna manera la seva activitat a l'agrupament.

Segons afirma Bet Font, el pas per l'Educació en el Lleure va tenir força influència en la seva inserció en el món de la política, bàsicament perquè en el seu cas la implicació política a l'Ajuntament està molt vinculada amb una de les grans finalitats de l'escoltisme: la transformació social. De fet, va entrar a l'Ajuntament influenciada pel debat sobre la implicació en la transformació de l'entorn. Per a la seva feina com a educadora ambiental, afirma que el seu pas per Minyons Escoltes Guies Sant Jordi de Catalunya va ser més important que el pas per la Facultat.

Finalment, assenyala la importància de poder sumar els aprenentatges i aprofitar la seva experiència de participació a l'escoltisme en les diferents etapes de la seva carrera professional. Considera que per a cada generació l'escoltisme té un significat diferent en funció del context polític i social del moment però, més enllà d'aquestes diferències, estaria d'acord amb la resta de participants que l'escoltisme ha marcat les seves vides d'alguna manera. Per això, considera que la imatge social que es té sobre la participació en el moviment escolta no es correspon a la realitat que, segons percep, continua sent força simplificada.

Gregori Solà i Franquesa

Gregori Solà (65 anys) va entrar a Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya a través dels seus germans, que eren escolans de Montserrat. Amb la influència de l'Escolania de Montserrat, el seu germà Nemesi va fundar l'agrupament escolta Abat Marcet, en el qual cinc dels germans estaven involucrats. El Gregori hi va estar dels 10 als 24 anys. Va ser llobatò amb Mossèn Batlle, després cap de patrulla, cap de colla i cap de secció a Barcelona. Va ser cavaller juntament amb el Jordi Porta i el Jordi Alcaraz. Actualment no hi té cap vinculació, més enllà dels molt bons amics que manté de l'agrupament, amb els que encara són colla.

A nivell professional, va estudiar Peritatge industrial mecànic, fruit de la seva inquietud i del seu afany per descobrir el perquè de les coses. En aquest sentit, utilitza sempre el sentit comú: 'amb les antenes posades i els ulls ben oberts veus les coses i les apliques, i veus coses fetes que podries millorar'. En la mateixa línia, no fa fer coses 'perquè sí' a la gent que treballa a la seva empresa, sinó que sempre intenta transmetre el perquè de les coses. Fa 25 anys, va marxar de Barcelona i va llogar una finca a l'Empordà, on va començar a engreixar vedells: li portaven els vedells i li venien a recollir un cop engreixats. Es va adonar que, perquè el negoci fos rentable, havia de fer tot el procés: des de la compra dels animals fins a la venda, un cop engreixats. També va decidir treballar amb animals més petits, ja que la inversió inicial era més assequible. Es va decantar pels ànecs, i va començar amb 16 animals. Va fundar la cooperativa CollVerd. Va ser una manera d'agrupar-se persones que treballaven al camp i que cadascú s'encarregués d'una quantitat d'ànecs.

Ell, en aquell moment, feia de pagès, i fundar la cooperativa va ser una forma de solidaritat amb la gent de l'entorn, una manera que la gent s'hi guanyés la vida. Feien foie gras dels fetges dels ànecs. Llavors van començar a aprofitar les restes de l'animal (dels pits en feien pernil, de les cuixes en feien confit...) i van tenir necessitat d'un local i de maquinària. En aquell moment van entrar socis i es van convertir en Societat Anònima, i els cooperativistes van entrar a formar part de la SA. Ell va liderar tot el procés. Moltes d'aquestes persones s'han anat jubilant, són socis però ja no tenen bestiar. Actualment, l'empresa té 14 granges i una fàbrica de foie gras de 3.000 m² amb 34 treballadors, i maten 5.000 ànecs per setmana. L'empresa, que gestiona el Gregori juntament amb el seu fill Marc, ven per valor de més de cinc milions d'euros anuals. Les màquines les segueix arreglant ell.

Gregori Solà fa una valoració positiva del seu pas pel moviment d'Educació en el Lleure, sobretot en relació amb les persones que hi va conèixer, amb qui encara són colla.

Es dóna una confiança entre els escoltes, saben que comparteixen afinitats. En el camp de les relacions personals, ha transcendit la lleialtat amb les persones, amb els clients, amb el projecte. Pensa que l'escoltisme va ser "molt vàlid per a la joventut en aquell moment". Els joves escoltes tenien un tarannà i una visió diferents dels altres nens de l'escola: ells anaven d'excursió i els altres anaven a la discoteca. Entre els aprenentatges que ha adquirit en el Moviment, destaquen la dinàmica en la feina, és a dir, les ganes de treballar i la superació de les dificultats, "la feina i les dificultats no espanten". De la mateixa manera, el rigor, "el sentit de fer la feina ben feta, ben acabada" i la responsabilitat són aprenentatges primordials que hi ha adquirit.

L'esperit inquiet i d'observació que el caracteritzen li vénen també de l'escoltisme i està a l'origen de la seva passió per "muntar coses", engegar projectes. Aquest esperit li ha permès fer moltes innovacions. Per exemple, CollVerd fa productes que a França, on es troben els pioners en l'elaboració de productes derivats de l'ànec, no es fan: carpaccio, botifarra i llonganissa d'ànec, guatlla farcida de foie gras, una varietat de pernil d'ànec que a França no es fa... Altres aprenentatges adquirits de l'Educació en el Lleure són la capacitat de relacionar-se d'una determinada manera amb les persones, la gestió de les persones, el treball en equip, la presa de decisions, els valors democràtics i la sensibilitat social. Recorda que en l'escoltisme també es donava un cert esperit crític cap a coses externes (la dictadura...) però no de dintre de l'escoltisme. Amb el temps, Gregori Solà ha estat més conscient dels aprenentatges adquirits. De totes maneres, creu que es poden adquirir en altres entorns, tot i que li és difícil definir en quins. Els seus fills no van anar a cap entitat d'Educació en el Lleure, ja que feien esport, que és el que promocionava l'escola, i els omplia molt el temps amb competicions.

Considera que en els temps en què ell va ser escolta, l'escoltisme estava molt ben considerat en un cert ambient de Barcelona i de Catalunya. Era una garantia d'adquisició d'una educació de prestigi i d'un alt grau de responsabilitat. A Madrid l'escoltisme va arribar més tard, però amb els escoltes d'allà el fet de ser escoltes semblava que els feia més pròxims.

Alfred Ignasi Vernis Domènech

Alfred Vernis (42 anys) va estar vinculat a Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya durant 5 anys. La seva vinculació amb l'escoltisme va començar als 17 anys, una mica per atzar. A l'escola en què estava li van proposar de participar en l'Agrupament Escolta Sant Ignasi. Va fer de cap durant 4 anys i després va formar part de l'equip de comissariat de relacions internacionals. També va ser tresorer del Moviment Scout Catòlic.

És llicenciat en Ciències empresarials, màster en Direcció d'empreses per ESADE-UPC i doctor en Gestió pública i no lucrativa per la New York University. Després de fer durant uns anys de monitor d'esports, fou professor de la Universitat Centro Americana (Nicaragua) i, més endavant, professor a l'Institut de Direcció i Gestió Pública del Departament de Política d'Empresa d'ESADE. Ha coordinat diferents programes de cooperació d'ESADE a Centre Amèrica i forma part del Patronat de diverses Fundacions –la Fundació Catalana de l'Esplai i la Fundació Lealtad, entre d'altres. També és membre del Consell Municipal d'Associacions del Voluntariat de Barcelona.

Alfred Vernis valora molt positivament la seva experiència com a cap, especialment perquè li va servir per aprendre que la millor manera d'educar és a partir de l'exemple, és a dir, respectant la coherència entre el missatge emès i el comportament propi. Considera que la seva experiència de vinculació a l'escoltisme es va produir durant uns anys de molta intensitat política, fet del que s'ha adonat després:

"No n'ets conscient fins que (...) a partir dels 25-26 [anys] te'n comences a adonar, no?, de que has après molt, però no, no ho interioritzes...".

Fa una valoració molt positiva dels aprenentatges adquirits a través de la seva participació al moviment, i considera que han tingut conseqüències en el seu desenvolupament personal general.

Els aprenentatges que destaca estan relacionats amb diferents habilitats, actituds i valors, com el treball en equip, la gestió de les relacions personals, les habilitats comunicatives –per exemple, parlar en públic–, el lideratge, la iniciativa, la constància, la tenacitat i la confiança en un mateix:

"L'autoconfiança que et dóna és impressionant (...) i quan comences a militar a Moviment per la Pau o La Crida a la Solidaritat i representes a l'escoltisme i veus que t'has de deixar anar, et passen tots els mals...".

També fa esment de la curiositat i les ganes d'aprendre de forma contínua. En darrer lloc, valora les conseqüències del seu pas per l'Educació en el Lleure en l'impuls de l'estima i el coneixement del país i de la seva diversitat, així com el capital social que generen aquests moviments.

Considera que determinats aprenentatges que s'assoleixen en l'Educació en el Lleure (com el treball en equip, l'estimació pel país...) no s'adquireixen en la majoria de famílies, ni en contextos com l'escola, la universitat o els partits polítics. Està d'acord que els aprenentatges també es podrien adquirir en altres contextos i per altres mitjans –per exemple, en determinades escoles del CEPEC–, tot i que no de la mateixa manera.

Pel que fa a la utilitat general dels aprenentatges adquirits, una de les conseqüències que destaca Alfred Vernis és l'arrelament a Catalunya i a la llengua catalana.

“Em va fer arrelar més a Catalunya... Crec que va ser gràcies a l'escoltisme (...) i després el ficar-me a Catalunya em va fer entendre el món, d'allò local passes a allò global (...) Això sí que em va servir, si no hagués tingut l'escoltisme potser hagués fracassat a Nicaragua o a Nova York... Jo tenia un país molt ben dotat i que m'estimava molt (...) i volia que altres països arribessin a això...”.

D'altra banda, pel que fa a la utilitat professional, considera que si no hagués passat per l'Educació en el Lleure la seva trajectòria no hagués estat la mateixa, sobretot pel desenvolupament de les habilitats de gestió, de coordinació, de lideratge d'equips de persones. Fa referència a la seva experiència com a cap i la compara amb la seva tasca a la universitat: la primera li va servir per “ensenyar a través de l'exemple”.

Finalment, Alfred Vernis considera que el lleure el va influenciar en les seves actituds d'intentar ajudar els altres i de transformació de l'entorn, com ell mateix afirma, intentar deixar el món “una mica millor de com l'has trobat”. Com la majoria dels entrevistats a l'estudi, considera que hi ha un estereotip al voltant de l'Educació en el Lleure que no es correspon amb la realitat.

Rosa Virós i Galtier

Rosa Virós (70 anys) va entrar en contacte amb el que actualment és Minyons Escoltes Guies Sant Jordi de Catalunya cap a l'any 1956, quan encara estaven separats nois i noies. En aquells moments estudiava Dret a la universitat i la van anar a buscar des d'un agrupament de noies guies, l'Elisenda de Montcada, de Barcelona, amb la finalitat de fer perdre la por de les noies de l'agrupament als estudis superiors. Hi va estar 8 o 10 anys i va arribar a ser cap de novelles (les novelles eren les noies que es trobaven en l'estadi anterior a ser responsables). El resultat d'aquesta actuació va ser molt positiu: moltes d'aquelles noies van estudiar batxillerat i algunes van arribar a ser catedràtiques d'universitat.

La seva vinculació al moviment escolta va tenir una segona fase als anys 1970, quan la van anar a buscar per ser vicepresidenta de la Federació d'Escoltisme, amb el Jordi Porta de president. Des de la Federació es defensaven els interessos comuns de l'escoltisme (del diocesà i del més laic, ja escindits). Hi va estar 3 anys, i no s'hi va poder dedicar més temps perquè la professió li requeria molta dedicació.

En el pla professional, es va doctorar en Dret, amb una tesi sobre les eleccions en temps de la República, que

responia a la necessitat d'enllaçar amb el passat, de saber d'on es venia. El seu interès en el camp del Dret sempre s'ha decantat més per les Ciències Socials i Polítiques que per l'exercici de l'advocacia. De fet, ha estat professora de Ciències Polítiques i ha fet investigació a la Universitat de Barcelona, i després a la Universitat Pompeu Fabra, de la que ha estat rectora (la primera dona rectora de Catalunya) del 2001 al 2005. Actualment és la Presidenta del Consell Econòmic i Social de Barcelona.

Per a Rosa Virós l'escoltisme va representar “una finestra” a la seva vida. Pel moment històric del país, va coincidir amb un inici d'obertura del Moviment, de trencament de l'endogàmia existent, de contacte amb agrupaments internacionals, sobretot amb guies franceses, que els servien de referent. A Catalunya l'escoltisme era més progressista que a altres països i s'hi donava una formació molt important en valors. Considera que va ser una molt bona escola de coneixement del país, d'una relativa recuperació de la memòria històrica (no política, perquè era un tema massa conflictiu), que la majoria de les famílies no transmetien a les noves generacions. També va significar una recuperació del folklore català i d'una certa cura per la llengua.

En aquella època el moviment escolta va anar evolucionant d'un estadi més endogàmic, en el que es parlava de manera pràcticament exclusiva de temes referents al lleure infantil i juvenil, a la introducció d'un cert qüestionament d'allò establert i d'esperit crític. Es va començar a introduir la reflexió, el debat i la discussió d'idees, procurant anar més enllà dels aprenentatges estrictament tècnics i pràctics per al món de l'Educació en el Lleure. Rosa Virós comenta que l'escoltisme integrava noies de diferent extracció social, “hi havia molta barreja i en aquell entorn no es feien diferències, totes érem iguals”. En aquest aspecte l'uniforme complia un rol molt important –a més de l'identitari. Aquesta diversitat feia que es transmetessin maneres de fer i de ser molt diferents, ja que les noies venien de famílies molt diferents. Una característica comú que tenien, però, era que cap d'aquelles famílies era franquista.

Rosa Virós fa una valoració molt positiva dels aprenentatges que va adquirir en el seu pas per l'escoltisme. Una de les aportacions que més destaca és sentir-se responsable d'altres persones, “tenir-ne cura de manera raonable”, aprenentatge que li ha estat molt útil per a la gestió en un lloc de màxima responsabilitat, com és, en el seu cas, la rectoria d'una universitat. En l'exercici del seu càrrec de rectora va valorar molt també haver après a delegar i a confiar en la gent. De la mateixa manera, les eines de comunicació que hi va adquirir, més enllà d'aprendre a parlar en públic, li han estat molt útils per saber transmetre coneixement, tan central en l'exercici

de la seva carrera professional. A més, la relació estreta amb els joves li ha facilitat el contacte tant amb els seus fills com amb els seus alumnes, li ha permès connectar amb ells i estar oberta a les seves propostes i maneres de veure les coses.

Segons Rosa Virós, els joves demanen més espais de debat, “més focs de camp” que doctrina. En aquest sentit, destaca la importància de no sacralitzar les coses, d’adaptar-les als temps i les circumstàncies en què es donen. D’altra banda, destaca que en el moviment escolta s’inculcava molt el sentit d’allò col·lectiu, la importància dels interessos generals. En aquest sentit, creu que el treball en grup va ser un dels aprenentatges més importants que es transmetien. Era una pràctica molt destacable i excepcional –en un moment en què la jerarquia tenia molt pes– a través de la qual es fomentava l’esperit de cooperació i col·laboració. A més de viure totes aquestes experiències, Rosa Virós va aprendre a l’escoltisme a fer “coses útils” que no s’aprenen als llibres i que l’escola franquista no ensenyava.

Segons ella, una bona escola hauria d’aportar tots aquests aprenentatges, hauria de ser una pedagogia oberta a tothom, a la que tothom pogués tenir accés. L’escola ha volgut fer això i, a més, aportar coneixements, i no ho ha aconseguit, per això està en crisi. A l’escola faltaria fer una síntesi, una integració més horitzontal dels aprenentatges, “més que no pas anar sumant”.

Les entitats d’Educació en el Lleure segueixen tenint sentit mentre ofereixin als infants i joves la possibilitat de comunicar-se horitzontalment, fora d’estructures jeràrquiques. En aquest sentit, complementen la família i l’escola, i són espais d’igualtat, de cooperació, sense la jerarquia clàssica, un terreny “fantàstic per créixer i madurar”. Va voler portar els seus fills a un agrupament escolta, però no hi van acabar de trobar el seu lloc, potser perquè era un altre moment històric, “potser hi faltava una renovació que va tenir lloc més endavant”.

11. PERCEPCIÓ DE LA VALORACIÓ EXTERNA QUE TÉ L'EDUCACIÓ EN EL LLEURE

Aquest apartat destaca la valoració social que les persones implicades en l'Educació en el Lleure –com és el cas de totes les persones entrevistades en aquest estudi– interpreten que la societat i les empreses fan d'aquest àmbit educatiu.

11.1 Valoració social

Tant els monitors/es i caps novells com els més veterans coincideixen a valorar que hi ha un desconeixement bastant generalitzat sobre què es fa en un espai o agrupament escolta i, sobretot, què s'hi aprèn. Destaquen els múltiples estereotips que se'ls assignen, com 'els del mocador i la guitarra', se'ls qualifica de 'cumbes' o 'hippies'... Sovint es té una imatge simplificada de la tasca de les entitats d'Educació en el Lleure, per a molta gent 'fan campaments'.

No és d'estranyar que es percebi un alt grau d'indiferència per part d'una bona part de la societat, tenint en compte el desconeixement que s'hi detecta sobre el moviment d'Educació en el Lleure. De totes maneres es considera, des d'una perspectiva més històrica, que amb l'arribada dels espais aquest coneixement va deixar de ser tan minoritari. És a dir que hi ha moltes més persones que tenen menys de 40 anys que en tenen coneixement, que no pas les persones de més edat.

En canvi, alguns dels entrevistats destaquen que moltes persones que han estat en entitats d'Educació en el Lleure ocupen llocs de responsabilitat, lideratge i coordinació d'equips, fet que vinculen a l'aprenentatge d'aquestes competències en el món de l'Educació en el Lleure.

D'altra banda, alguns monitors/es i caps han sentit alguna vegada crítiques al moviment per 'sectari', i interpreten que aquesta concepció està lligada a la implicació que requereix aquesta opció. També hi ha, per part d'un segment reduït de la societat, una indiferència envers el moviment lligada a la manca d'objectius materials i a la incomprensió del fet voluntari, així com a la manca d'un títol reglat. Es copsen també a vegades opinions que subvaloren la utilitat 'per al món real' dels aprenentatges que s'adquireixen en les entitats d'Educació en el Lleure, ja que s'interpreta que es construeix un món idil·lic que poc té a veure amb la duresa de la realitat.

També hi ha però qui, des del desconeixement i sense intenció d'implicar-se en cap moviment, valora que aquestes entitats fan 'alguna cosa positiva' amb els infants i joves.

En canvi, sembla que quan es coneix l'entorn dels espais i/o els agrupaments, se'n té majoritàriament una percepció positiva o molt positiva. Es valora el treball i la preparació que hi ha darrere les activitats, el component de voluntariat i la capacitat d'arribar a fer moltes coses, ja que els joves caps o monitors/es fan aquesta tasca a més dels estudis i/o la feina, i de moltes altres activitats pròpies de la seva edat. Alguns pares ho veuen com una garantia que el fill 'no es desencamina'.

Alguns dels entrevistats fan una menció explícita al sector de l'educació formal, ja que es considera que hi ha un gran desconeixement del moviment per part de les escoles i el professorat, i del seu rol com a espai educatiu no formal. Hi ha una evident manca de coordinació entre institucions educatives, que s'està intentant pal·liar des d'iniciatives com els Plans Educatius d'Entorn. D'altra banda, des de les àrees de formació de les entitats es valora que s'ha aconseguit, tot i que ha costat molt, que les Universitats reconeguin les formacions com a crèdits de lliure elecció.

De totes maneres, sembla que en general la imatge que es té del moviment d'Educació en el Lleure a Catalunya és diferent de la que se'n té fora, on es relaciona molt més amb el moviment scout.

11.2 Valoració del moviment per part de les empreses

Tot i que es reconeix en general que la valoració social ha millorat força en els darrers anys, la majoria dels entrevistats són conscients que encara no hi ha un suficient coneixement per part de les empreses dels aprenentatges que s'adquireixen en l'àmbit del lleure infantil i juvenil.

Si bé és cert que, en general, la valoració és cada vegada més positiva, tant monitors/es i caps com responsables pedagògics estan d'acord que les empreses haurien de donar més valor al fet d'haver participat en entitats d'Educació en el Lleure, ja que s'adquireixen uns aprenentatges que difícilment es poden adquirir d'una altra manera.

En aquest sentit, els aprenentatges que es considera que es poden valorar més des de les empreses són la responsabilitat, el treball en equip, la planificació, la resolució de conflictes, la iniciativa, la flexibilitat, les habilitats comunicatives i relacionals, les habilitats relacionades amb el lideratge, el compromís i la responsabilitat. Monitors/es i caps assenyalen que els valors i determinades actituds –com l'obertura, el diàleg, el compromís o el respecte per les persones– haurien de ser especialment valorades per les empreses per les seves conseqüències positives en l'ambient de treball. També les competències

actitudinals o transversals –com el fet d’haver passat per experiències de voluntariat– poden determinar una certa actitud de compromís davant la feina.

Segons afirmen els participants en l’estudi, les empreses valoren aquest tipus d’aprenentatges, tot i que no solen conèixer que poden adquirir-se en l’àmbit del lleure. Així doncs, la manca de valoració està relacionada amb la manca de consciència general sobre els coneixements, les habilitats, les actituds i els valors del món del lleure infantil i juvenil.

“Jo penso que les empreses no fan aquesta relació perquè tampoc no coneixen el món del lleure. Tampoc se n’han preocupat, no n’han tingut necessitat. De totes maneres, si el coneguessin, a les seleccions de personal s’inclourien ítems diferents”. (Extret d’una entrevista a un/a monitor/a o cap)

La manca de valoració per part de les empreses es vincula també amb la poca tangibilitat dels aprenentatges que es poden extreure de la participació en entitats d’Educació en el Lleure, així com amb l’excessiva valoració que s’atorga en l’actualitat als títols acadèmics en el mercat laboral. S’assenyala que des de les empreses no se solen valorar aquests tipus d’experiències o, en tot cas, es valoren per sota de les formacions de caràcter més tècnic.

“No serveix dir que has anat als escoltes, però veure que tens el títol de monitor sí (...) És com si només serveix el fet de que posa títol d’algo...”. (Extret d’una entrevista a un/a monitor/a o cap)

“Les empreses, quan busquen algú van per feina, i quan van per feina no acostumen a tenir temps per mirar-se qui és monitor i qui no ha estat monitor, i quines aptituds té per això. Jo crec que el que premia és el currículum que tingui. En dues persones de currículum igual, sí que el tema del curs de monitors pot ser distintiu, però fora d’aquesta situació...”. (Extret d’una entrevista a un/a monitor/a o cap)

Com ja hem assenyalat anteriorment, alguns entrevistats perceben que continua persistint una certa imatge estereotipada de l’àmbit de l’Educació en el Lleure, una imatge que resulta difícil de trencar i que afecta negativament la valoració que en fan les empreses. Tot i que s’ha avançat molt en aquest sentit, la imatge social del lleure i dels seus professionals continua situant-se per sota del rol que realment es desenvolupa, sense que s’hagi pres una consciència real de la importància del projecte educatiu que hi ha darrere del treball quotidià.

“Queda bastant treball per fer (...) de dir, ‘Eh, que no som només els hippies aquests (...) que fem coses

sèries!’ Costa de transmetre...”. (Extret d’una entrevista a un/a monitor/a o cap)

La manca de reconeixement del rol social que desenvolupa l’àmbit de l’Educació en el Lleure es relaciona també amb la manca de difusió que se’n fa des dels propis moviments. Els entrevistats coincideixen a assenyalar que la millora del coneixement respecte a la tasca educativa que s’està desenvolupant als espais o agrupaments tindria conseqüències molt positives pel que fa a la valoració de l’experiència, ja que la participació en aquestes entitats permet enfrontar-se a situacions i adquirir responsabilitats que no són fàcils d’assumir.

“Jo crec que no es valorarà mai (...), perquè si no ho has estat no entens el que és la implicació que et comporta, tot el que et comporta...”. (Extret d’una entrevista a un/a monitor/a o cap)

Els entrevistats reconeixen que depèn fins i tot de la persona que està fent la selecció, de si coneix o no el món de l’Educació en el Lleure:

“Depèn d’on vagis a parar (...) Si allà on vas a parar hi ha persones que han passat pel Moviment sí que es valora... Si tu vas a portar el currículum, a nivell laboral, i vas a parar a un lloc on no han sentit mai a parlar de lleure, potser amb el temps ho arribaran a apreciar però penso que d’entrada és difícil perquè no es coneix”. (Extret d’una entrevista a un/a monitor/a o cap)

D’altra banda, es coincideix a assenyalar de forma unànime que el grau de consideració de la participació com a monitor/a o cap per part de les empreses en la incorporació i l’assignació de tasques depèn molt del sector professional en què aquestes empreses s’inscriuen. Si es tracta d’un sector similar –per exemple, en l’àmbit socioeducatiu o associatiu– es valorarà de forma més positiva perquè els aprenentatges es podran utilitzar de forma més directa.

En darrer lloc, els entrevistats pensen que la visió que es té des de l’empresa també depèn del tipus d’organització i de les seves dimensions. En general, s’apunta la tendència que com més petita és l’empresa més possibilitats hi ha que es valori l’experiència.

11.3 Recull d’idees aportades per millorar la valoració social

Al llarg de les entrevistes s’han recollit propostes que els participants en l’estudi han mencionat. Un dels reptes més clarament identificats pels entrevistats és la necessitat de donar a conèixer el rol que desenvolupa l’àmbit de l’Educació en el Lleure en el desenvolupament

dels infants i joves per tal de millorar la seva valoració i el seu reconeixement social. Algunes de les propostes assenyalades que accelerarien aquest procés són:

- Per part dels propis moviments i les Escoles de formació d'educadors/es en el Lleure infantil i juvenil, caldria fer més explícit el valor de l'experiència de participació en aquest àmbit, tant en el seu vessant de formació teòrica com en el de l'experiència pràctica. Concretant en el món laboral, i tenint en compte la coincidència entre els aprenentatges destacats per monitors/es i caps i les que valoren les empreses en els processos de selecció de personal, caldria impulsar el coneixement sobre aquesta experiència de participació o les seves conseqüències positives entre les empreses de captació i el món empresarial en general. Caldria donar impuls a la valoració i el reconeixement social de la tasca que desenvolupen les entitats d'Educació en el Lleure.
- En aquest sentit, caldria identificar els aprenentatges que s'hi donen i sensibilitzar els diferents actors socials implicats (empreses, entitats, infants i joves...).
- També caldria donar a conèixer la tasca que s'està fent a través de la millora de la comunicació des de les pròpies entitats.

En segon lloc, des d'alguns moviments es destaca la necessitat d'impulsar la qualificació professional de monitors/es i directors/es, per exemple a través de programes que s'impulsen des de l'INCUAL (Instituto Nacional de Cualificaciones) i l'IQP (Institut Català de Qualificacions Professionals). La professionalització podria millorar el reconeixement de la feina desenvolupada.

Finalment, es considera imprescindible donar un impuls a les relacions entre els diferents actors socials implicats:

- La millora de les relacions entre les empreses i les entitats no lucratives, a través, per exemple, de programes de Responsabilitat Social de les Empreses.
- Desenvolupar la implementació dels Plans Educatius d'Entorn, que suposen l'impuls de la col·laboració entre els consells escolars i les entitats d'Educació en el Lleure.
- Identificar més clarament els rols que desenvolupa cada institució educativa, valorant el paper de l'Educació en el Lleure en la formació en valors.

12. CONCLUSIONS

Totes les persones entrevistades en l'estudi, que han tingut una relació amb el moviment d'Educació en el Lleure, ja sigui com a monitor/a en un esplai o com a cap en un agrupament escolta, o fins i tot com a responsable pedagògic/a d'alguna federació, valoren molt positivament els aprenentatges que s'hi adquireixen.

Les entitats d'Educació en el Lleure apareixen com a escoles de valors, actituds, habilitats i coneixements, complementàries a altres institucions educatives com la família o l'escola. Dels aprenentatges que s'adquireixen en les entitats d'Educació en el Lleure, els responsables pedagògics i monitors/es i caps destaquen el creixement personal, amb conseqüències importants en tots els àmbits de la vida. El treball en equip, la responsabilitat, la gestió de les relacions personals i les habilitats comunicatives són altres aprenentatges bàsics adquirits en el pas per l'esplai o l'agrupament que les persones participants mencionen majoritàriament.

D'altra banda, també coincideixen a considerar que tot i que els aprenentatges no són exclusius de l'Educació en el Lleure, es tracta d'un context privilegiat en tant que permet l'adquisició d'aprenentatges d'una forma integral, vivencial i intensiva.

Per tant, en conjunt, els aprenentatges que pretenen transmetre les entitats d'Educació en el Lleure coincideixen amb els que els joves consideren que han adquirit. Les diferències tenen a veure més amb l'èmfasis que hi posen uns i altres que en els diferents tipus d'aprenentatges. En aquest sentit, per exemple, monitors/es i caps destaquen aprenentatges més concrets i aplicats, mentre que els que esmenten els responsables pedagògics són de caire més global i integral, probablement per la diversitat de rols que han desenvolupat al llarg de la seva llarga trajectòria en l'àmbit del lleure infantil i juvenil.

Per altra banda, però, caps i monitors/es i responsables pedagògics coincideixen a assenyalar que les entitats d'Educació en el Lleure faciliten diversos aprenentatges que consideren rellevants en l'àmbit laboral, com l'elaboració de projectes, la gestió i l'administració de recursos, la responsabilitat o la integritat i la coherència personal.

Es detecta una evolució tant en l'adquisició dels aprenentatges com en la consciència d'aquesta adquisició per part de monitors/es i caps. Parteixen d'una visió molt concreta de les seves funcions i limitada al seu agrupament o esplai, i acaben adquirint una visió més àmplia tant del seu rol amb els nens i amb la resta de l'agrupament, com de les aportacions de l'Educació en el Lleure en la vida dels infants i joves.

Les persones amb trajectòria professional rellevant valoren també de manera molt positiva el seu pas pel món de l'Educació en el Lleure. Tenen una visió més global dels aprenentatges adquirits en l'esplai o l'agrupament escolta, per la perspectiva temporal que dona haver deixat el moviment uns quants anys enrere. Parlen amb més facilitat de les repercussions d'aquesta experiència en la trajectòria professional i vital i del rol social i històric del moviment a Catalunya.

D'altra banda, la comparació entre els aprenentatges que destaquen les persones que participen en els moviments d'Educació en el Lleure i els que es prioritzen en els processos de selecció de personal de les empreses ha estat possible gràcies als resultats de l'estudi que l'Observatori del Tercer Sector va elaborar per al *Consejo de Juventud de España*, publicat l'any 2006 sota el nom de "El moviment associatiu juvenil: escoles de ciutadania. La valoració social dels aprenentatges a les organitzacions juvenils" (Vidal et al., 2006). En relació amb aquesta comparació, podem concloure que la pràctica totalitat dels aprenentatges que es valoren en els processos de selecció de personal han estat assenyalats pels joves com a adquisicions del seu pas per l'esplai o agrupament. Malgrat tot, el desconeixement que mostren les empreses sobre el món de l'Educació en el Lleure i els aprenentatges que s'hi adquireixen provoca que, en els processos de selecció de persones, als joves que han estat monitors/es o caps no se'ls valori especialment aquesta experiència.

Tots els participants en l'estudi assenyalen com a repte la necessitat de millorar la valoració social d'aquest àmbit educatiu. De les entrevistes s'extreu la percepció de manca de valoració social dels aprenentatges adquirits en la participació en l'Educació en el Lleure. Algunes de les propostes que les mateixes persones entrevistades fan per millorar aquesta valoració passen per incrementar la visibilitat tant dels moviments com dels aprenentatges que s'hi adquireixen.

BIBLIOGRAFIA

- Buxarrais, M. R.; Vallory, E. (2003). *Apunts per a un debat sobre educació en valors*, Barcelona, document de treball de la Comissió per al debat sobre valors.
- Casal, J. et al. (2003). *Enquesta als joves de Catalunya 2002*, Barcelona, Observatori Català de la Joventut, Col·lecció Aportacions núm. 19.
- Delors, J. et al. (1996). *Educació: hi ha un tresor amagat a dins*. Barcelona, Centre UNESCO de Catalunya.
- Moviment Laic i Progressista (2005). *Educar en la llibertat Formació de monitors i caps escoltes*, Barcelona, Publicacions El Sol
- Fundació Catalana de l'Esplai (2004). *Curs de monitors i monitores d'activitats de lleure infantil i juvenil*, Barcelona, Centre d'Estudis de l'Esplai.
- Fundació Catalana de l'Esplai [en línia]. *Estudi de competències professionals dels educadors especialitzats en el menjador* <<http://www.esplai.org/cee/forcem/doc.pdf>>
- Fundació Pere Tarrés (2005). *Curs de directors i directores*, Barcelona, l'Escola de l'Esplai.
- Fundació Pere Tarrés (2005). *Curs de monitors i monitores*, Barcelona, l'Escola de l'Esplai.
- Consell Escolar de Catalunya [en línia]. *Educar en l'ètica personal i els valors*, <<http://www6.gencat.net/cec/04-2003.html>>
- González, V. (2003). *La profesionalidad del docente universitario desde una perspectiva humanista de la educación* (en línia), Biblioteca Digital Organización de Estados Iberoamericanos para la Educación, la Ciencia y la Cultura, Monografías virtuales.
- IDESCAT [en línia] *Anuari Estadístic de Catalunya 2005. Cultura, lleure i llengua* <<http://www.idescat.net>>
- Martínez, R. et al. (2005). *Cultura i joves. Anàlisi de l'enquesta de consum i pràctiques culturals de Catalunya*. Col·lecció Estudis núm. 16, Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.
- Masllorrens, E., (1998). *Nous objectius per a l'educació. Informe Delors*, Barcelona, Secretaria General de Joventut.
- Minyons Escoltes i Guies St. Jordi de Catalunya (2004). *Tronc Comú de Formació. Objectius i continguts*, Sant Cugat del Vallès.
- OCDE (1998). *Human Capital Investment*, París.
- Price Water House Coopers (2001). *Hacia una economía del conocimiento*, Madrid, ESIC ed.
- Puig, J. M., et al. (2006). *Aprenentatge Servei. Educar per a la ciutadania*, Barcelona, Ediciones Octaedro i Fundació Jaume Bofill.
- Solé, J. (2004). *Participació juvenil. Capital social de futur: associacionisme, formació i treball*, Barcelona, Editorial A.G.I.P.R.O., Avalot, CRESC, Col·lecció perspectives núm 4. UGT.
- Stanton, T. K. et al. (1999). *Service-Learning. A Movement's Pioneers Reflect on Its Origins, Practice, and Future*. San Francisco, Jossey-Bass Publishers.
- Trilla, J. (1996). *La educación fuera de la escuela, ámbitos no formales y educación social*, Barcelona, Ed. Ariel.
- Vallory, E. (2002). *Educar en la política. Dotze raons per a la participació en la vida pública*, Barcelona, Ed. Pòrtic.
- Vidal, P.; Villa, A.; Sureda, M.; Albinyana, M.; i Vidal, L. (2006). *El movimiento asociativo juvenil: escuelas de ciudadanía. La valoración social de los aprendizajes en las organizaciones juveniles*, Madrid, Consejo de la Juventud de Espanya.